

קונטרס "פסח חזא מתוך"

פסח גשע"ה

נאקט ונאדק ע"י הרב'ה יאיר נוסבאכער

תוכן עניינים

1.....	שבת הגדול
3.....	קמחא דפסחא
4.....	הקדמה
6.....	הגדה
16	הלל
21	סיפורים
26	חומרות ומנהגים
27	מימונא
28	מילי דבדיחותא
33	חידודים
37	ספירת העומר
39	ל"ג בעומר

שבת הגדול

שבת שלפני פסח בזמן יציאת מצרים חל בתאריך י' בניסן, ולכאורה היו אמורים לקבוע את יום י' בניסן לדורות זיכרון ליום הגדול, אך משום שמרים הנביאה נפטרה בי' בניסן לא רצו לקבוע אותו יום ליום שמחה לכן קבעוהו בשבת שלפני פסח כמו שהיה אז על אף שהתאריך משתנה משנה לשנה.

ועוד ניתן לומר שבתאריך י' בניסן התרחש נס בקיעת הירדן והיו טועים לחשוב שזיכרון הנס הגדול הוא על בקיעת הירדן, לכן קבעוהו בשבת שלפני פסח. (ב"ח)
ומה אסון יהיה אם נתלה את היום הגדול על נס הירדן? י"ל משום שניסי מצרים היו גדולים מניסי הירדן. (ערוך השולחן)
ועדיין נשאלת השאלה מדוע לא קבעו ארבעה ימים אלו מי' בניסן עד פסח "גדולים" על הנסים שאירעו? י"ל משום שהעיקר הולך אחר ההתחלה. (בית יוסף)

מה מקור השם "שבת הגדול"?

- מפני הנס הגדול שנעשה בשבת שלפני יציאת מצרים, בני ישראל התאזרו עוז ואומץ ולקחו על פי ציווי ה' "שה לבית אבות שה לבית" (שמות יב ג) ששימש כאליל של מצרים וקשרוהו אל כרעי המיטה על מנת להקריבו ביום ארבעה עשר בניסן כקרבן פסח והדבר העלה את חמתם של המצריים אך נבצר מהם להרע לבני ישראל והוא הנס הגדול שהתרחש בשבת זו. (סימן תל' סעיף א') הוסיף הרב אלישיב זצ"ל יש לנו לדעת שנס זה שהגויים אינם פורעים בנו, הוא נס גדול יותר מכל ניסי מצרים וקריעת הים! ועל כן זכה בתואר "גדול". (הגדה של פסח "ישא ברכה" עמ' 11)
- כיון שבשבת זו קוראים את ההפטרה של דברי "מלאכי" - אחרון הנביאים "הִנֵּה אֶנְכִי שֹׁלֵחַ לְכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיאָה לְפָנַי בּוֹא יוֹם ה' הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא" (אבודרהם)
- בשבת זו דורש הגדול שבבני הקהילה בהלכה ובאגדה בענייני חג הפסח משום שבעת שהוציאנו ממצרים היה משה רבינו דורש לפני בני ישראל בשבת שלפני פסח הלכות פסח כדאיתא במדרש. (מהרי"ל, בני יששכר)
- על שם הנס הגדול שאירע בו ביום שנלחמו בכורי מצרים בפרעה. כדכתיב "למכה מצרים בבכוריהם". (ערוך השולחן תל' א')
- המפרשים מביאים בתחילת בריאת העולם הייתה כל יממה מורכבת מעשרים ושמונה שעות. לאחר שבוע באו הימים וביקשו לפני ה' למנות להם יום מיוחד שיהיה בבחינת מלך עליהם. ה' נטל מכל יום ארבע שעות ומזה יצר את השבת. העולם נברא בניסן (לשיטת רבי יהושע) ומר"ח ניסן עד פסח ישנם שתי שבתות כאשר השבת הארוכה הראשונה שהייתה לאחר בריאת העולם שייכת לשבוע השני שהרי השבוע הראשון שייכות השבתות הקצרות בנות הארבע שעות (שביעית של כל יום), ומאז ועד היום נשאר שמו של השבת השני בניסן "שבת הגדול". (הגאון רבי לייב הערשקאוויטץ - קובץ טל תלפיות, מובא במעדני השבת)
- במדרש כתוב שמשה רבינו הצליח לשכנע את פרעה לתת ליהודים לנוח יום אחד בשבוע ויום זה נקבע לשבת, אמנם הסכמת מצרים ניתנה למשך יממה אחת שהיא 24 שעות בדיוק. אך בשבת

שלפני הפסח כבר סר פחד מצרים מהם לחלוטין והיה באפשרותם לראשונה להקפיד גם תוספת שבת. נמצא ששבת זו אכן התארכה ומעתה היא ראויה להיקרא **"שבת הגדול"**. (מהר"ם א"ש זצ"ל, מובא מעדני השבת)

(7) שבת זו היא זכר "למשכו וקחו לכם צאן" ואמרו חז"ל: "משכו" ידיכם מע"ז "וקחו לכם צאן" להקריב. מי היה הראשון שנלחם בע"ז? אברהם אבינו ששבר את פסילי אביו. וחז"ל (מסכת סופרים כא ט) הרי כינו את אברהם אבינו **"האדם הגדול בענקים"** לכן לשבת זו שבה משכו ידיהם מע"ז והלכו בדרכיו של אברהם אבינו **"האדם הגדול בענקים קוראים 'שבת הגדול'."** ("ראשי בשמים", ומתוך האור עמ' 20)

(8) עד לזמן יציאת מצרים השבת הייתה רק "זכר למעשה בראשית" אבל מיציאת מצרים ואילך נוספה לשבת עוד מטרה והיא להזכיר את ניסי מצרים, לכן היא כעת גם "זכר ליציאת מצרים נמצא שמעתה גדלה יותר מצותה של שבת והיינו **"שבת הגדול"** (שפת אמת, ומתוך האור עמ' 20)

(9) לפי שמאחרין את העם בשבת שלפני פסח לשמוע הדרשה עד אחר חצות סמוך למנחה עד שדורשין שם הלכות ביעור, הלכות שמירת המצות, הלכות מלאכת יו"ט, הלכות חולו של מועד, הלכות עשיית ליל ערב פסח וכו' ומפני משך זה נראה בעיני העם כאילו **היום גדול וארוך יותר** מיום אחר ולכן קראו **"שבת הגדול"**. (שבלי הלקט הלכה רכ"ה)

(10) לפי שהוא השבת הראשונה שנכנסו ישראל למצוות. (פר"ח סימן ת"ל)

(11) כתוב "וספרתם לכם ממחרת השבת" וקבלנו בקבלה ממחרת יומא טבא, דיום טוב נקרא ג"כ שבת. הצדוקים שאינם מאמינים בקבלת תורה שבעל פה נתפקרו בזה, והנה הרבה עניינים עשו חז"ל לפרסם הדבר ולהוציא מלב המינים, על כן גם זאת עשו להיכר וקראו לשבת שלפני הפסח **"שבת הגדול"** מכלל דאיכא שבת קטן בשבוע הבאה, היינו יו"ט הראשון של פסח שנקרא ג"כ "שבת" ששבתו הוא קטן משביתת יום השבת. (בני יששכר, פני מאיר)

(12) לקראת שבת האחרונה שלפני חג הפסח, בדרך כלל רוב הבית כבר נקי מחמץ, ועלול כתוצאה מזה, שלא לכבד את השבת הזו חלילה כראוי וכיאות כשאר שבתות של השנה, משום שרוצים לשמור את הבית מחמץ, וגם הבגדים רוצים שיהיו נקיים לכבוד פסח וכיו"ב, וממילא אפשר שיהיה איזה זלזול לשבת. לכן כינו את השבת הזו **"שבת הגדול"** למען נדע שזו השבת גדולה מאוד בקדושתה, ויש לכבדה כדת כראוי וכנכון. (טיב הקהילה גליון 132)

קמחא דפסחא

כתב הרמ"א סימן תכ"ט מנהג לקנות חטים ולחלקם לעניים לצורך הפסח. וכתב המשנה ברורה שהוא מנהג קדום מזמן הגמ'. אולם יש לברר מדוע לא תקנו לערוך מגבית גם לחג הסוכות וכן לשאר המועדים הרי גם בשאר החגים יש הוצאות רבות. כתב השער הציון סימן תכט ס"ק י' "ואפשר דמשום זה תקנו קדמונינו בפסח יותר משאר רגלים לחלק לעניים לצורך פסח שהוא זמן חירות ויושבין ומסובין כל אחד הוא וביתו ברוב שמחה ואין זה כבוד לה' שהעניים יהיו אז רעבים וצמאים, על כן נותנים לעניים קמח כל ימי הפסח כדי שיוכל גם הוא לספר ביציאת מצרים בשמחה".

כתב המשנת יעב"ץ (או"ח סי' ז): אע"פ שפטור מלתת צדקה חייב ללוות בכדי לתת 'קמחא דפסחא', דאינו משום חיוב צדקה בלבד אלא מדיני החג. לפיכך הביא זאת הרמ"א בהלכותיו, מכיוון דדין זה שייך לדיני החג ולא לדיני צדקה.

בדיקת חמץ:

בביעור חמץ נוהגים לשרוף גם את הנוצה וגם את הנר שבדקו חמץ, מילא הנוצה שנגעה בחמץ מובן מדוע שורפים אותה, אבל למה שורפים גם את הנר הרי זה לא נגע בחמץ? אלא מפני שהחמץ הוא רמז ליצר הרע כמו שכתוב בזוהר הקדוש, ולכן יש טענה על הנר: מה לך הנר שמחפש אתה עבירות (חמץ) לכן תישרף! (האדמו"ר מווישוא)

פעם אחת בערב פסח לאחר חצות, אמר רבי לוי יצחק מברדיטשוב אל השמש שלו: בוא נטייל מעט ברחובות ובשווקים של ברדיטשוב, יצאו ופגשו באחד הגויים, שאלו הצדיק בשקט האם יש לך סחורה אסורה שבאה מעבר לגבול? יש ויש ענה לו הגוי, מכל הסוגים...

הניחו הצדיק והמשיך בדרכו, והנה פוגש ביהודי פשוט, שאלו הצדיק האם יש בביתך או ברשותך חמץ? חמץ? חמץ??? נרתע היהודי, מה עוול מצא כבוד תורתו כי יחשדני שהשאיר חמץ בביתי לאחר שש שעות? וכן שאל עוד פעם יהודי פשוט ואותה תשובה, נשא הצדיק ידיו כלפי מעלה ואמר: ה' אלוקי ישראל השקיפה ממעון קדשך מן השמים, וראה את עמך ישראל איך שומרים הם את מצוותיך, קיסר רוסיה מלך אדיר הוא, כמה שופטים ושוטרים ובתי אסורים יש לו, כמה אנשי צבא וחיילי משמר העמיד לפקח על הגבולות, שלא להבריח סחורות חוץ, ואף על פי כן מכניסים כל מיני סחורות מחוץ למדינה ומצויצ למכירה, ואתה הזהרתנו: "לא יהיה לך חמץ", לא העמדת עלינו שוטרים ולא אנשי צבא, ובערב פסח מבעוד יום אין משהו חמץ מצוי בבתי ישראל.

תקצומ

למה מנקים בפסח משום טרדה או משום עבודת ה'?

1 [מלומדה, כולם מנקים, או ככה חונכתי, ככה התרגלתי. **2** חסד לסובבים אותו. **3**] לא סובל לכלוך. **4**] אוהב סדר. **5**] לקיים מצוות עשה ולא תעשה של ביעור חמץ. בשביל לקיים מצוות ביעור חמץ צריך כל הזמן המחשבה להיות ערה ופועלת. וכנ"ל חסד צריך כל הזמן מחשבה ערה ופועלת. וגם ניקיון וסדר צריך לחקור מהיכן זה נובע? זה הטבע שיש לי, אבל מאיפה הטבע הזה? מה, זה נקודת ההתקשרות לקב"ה שאתה מבין שזה ממנו, שה' נתן לי טבע כזה. למה ה' נתן לי טבע כזה? כיון שהוא רוצה שאני אסיר את המפריע, ולכן אם כך אני מכיוון בזמן שאני מנקה להסיר את המפריע כי אתה ה' יצרת לי את הטבע על מנת שאני יסיר אותו ובכך אני עושה לך נחת רוח, ועוד למה דווקא בפסח? כיון שבפסח נהיינו לעם בקריעת ים סוף כמו שכתוב בזהר שזה היה הלידה, והרדיפה הצירים וכו'... ולכן שנולד עם צריך לזכור שהטבע הזה של רצון לנקות ולסדר זה נובע מבפנים רצון הנשמה לסדר בעבודת ה' רצון הנשמה לניקיון החטאים...

[בלבבי משכן אבנה מועדים]

פעם שאל האדמו"ר אדם "מה חדש?" ענה הנ"ל: "הסדר מתקרב" אמר לו הרבי: "זה שהסדר מתקרב אנחנו יודעים השאלה היא האם אתה מתקרב לסדר..."

[אמרי אמת]

האמרי חיים אמר כי מוצא חן בעיניו שבארץ ישראל משתמשים רבות בביטוי "הכל בסדר!" כלומר הכל תלוי בסדר הקדוש...

בתורה קרוי פסח – "חג המצות", ואילו חז"ל קראו לפסח – "חג הפסח". הסיבה לכך היא שהקב"ה קרא לה "חג המצות" כיון שמשנתב ומתפאר בעם ישראל על שבנ"י היו מזדרזים במצות ה' עד שלא הספיק בצקם להחמיץ. ואילו בנ"י משבחים את הקב"ה על נפלאותיו וקוראים אותו "חג הפסח" על שם שפסח ה' על בתי ישראל במצרים והצילם.

[ר' יצחק לוי מברדיטשוב]

מדוע בפסח אומרים "חג שמח וכשר" ואילו בפורים אומרים "חג כשר ושמח"? כיון שבפסח ודאי שיהיה כשר אלא מרוב חומרות לפעמים שוכחים לשמוח, לכן קודם כל שיהיה חג שמח כי כשר ודאי שיהיה. אבל בפורים קודם כל שיהיה כשר בלי עבירות וליצנות כי שמח ודאי שיהיה.

למה כל שנה מדפיסים הגדות חדשות, מדוע לא ניתן להסתפק בהגדה של שנה שעברה? משום שהדורות הולכים ומתקלקלים משנה לשנה והרשע של אשתקד צדיק גמור של השנה.

מדוע בעל ההגדה לא הזכיר שמו של משה רבנו? [אמנם מובא הפסוק "ובמשה עבדו" אבל אין זה חלק מעצם סיפור ההגדה] משה רבנו היה הראשון שסיפר את ההגדה "ויספר משה ליתרו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים" [שמות יח ח] ולכן מרוב ענוה שסיפר את הסיפור לא כלל עצמו בסיפור.

[האדמו"ר מבעלז]

"את חג המצות תשמר שבעת ימים תאכל מצות כֹּאֲשֶׁר צִוִּיתָךְ לְמוֹעֵד חֹדֶשׁ הָאָבִיב כִּי בּוֹ יֵצְאתָ מִמִּצְרָיִם וְלֹא יֵרָאוּ פָנַי יְיָקָם" (כג טו)
למה אנחנו קוראים את חג הפסח דלא כלשון הכתוב וכל שאר החגים קוראים כמו שנכתבו בתורה חג הסוכות חג השבועות... משום שהקב"ה כתב בתורה חג המצות כדי להראות ולפרסם גודל מעלתנו וביטחוננו לילך אחריו במדבר בארץ לא זרועה בלי מזונות רק עם מצות, כמו שכתוב "זכרתי לך חסד נעוריד", ולכן בתורה כתוב חג המצות אבל אנו קוראים חג הפסח לפרסם גודל הנס שעשה ה' עמנו שהרג כל בכורי מצרים שפסח על בתינו.
(ספר ליקוטי תורה מנכד אחי הגר"א, בית יצחק בשיח יצחק)

"שואלין ודורשין בהלכות החג"
ומה מאוד נמתק פירושו היפה, שהיה רגיל לעורר לפני הפסח, במאמר הגמרא [פסחים ו.]:
"שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שלשים יום" – 'הלכות' מלשון הליכה, משלשים יום לפני החג צריך לשאול ולדרוש כיצד הולכים לקראת הפסח...
[אמרי חיים מויז'ניץ]

תגיד

"קדש ורחץ"

ראשית צריך שתהיה בחינת "קדש" דהיינו 'עשה טוב' גם בשעת בחינת "ורחץ" דהיינו 'סור מרע'. כי בלא 'עשה טוב' אי אפשר להיות 'סור מרע'.
וכן אפשר לפרש שיש להתעסק תמיד ב'עשה טוב' והרע מתבטל ממילא וזהו כאשר יהיה בחינת "קדש" – 'עשה טוב' אז ממילא יהיה "ורחץ" – 'סור מרע'.

(בעל שם טוב)

"יחץ מגיד"

"יחץ" – מי שמשבר ליבו לחצאין, "מגיד" – הוא זה שיכול לדבר להשי"ת בתורה ובתפילה.

"מגיד"

כתוב בתורה: "והגדת לבנך", דהיינו שיש מצות עשה מדאורייתא של סיפור יציאת מצרים. א"כ מדוע לא תיקנו ברכה מיוחדת על קיום מצוות סיפור יציאת מצרים כמו שתיקנו לברך על שאר המצוות?

א. סיפור יציאת מצרים בכלל לימוד תורה שגם העוסק בהלכות פסח מקיים את מצוות הסיפור, וכבר נפטר בברכת התורה ולכן אין צריך לברך בנפרד על מצוות סיפור יציאת מצרים. (הגרי"ש כהנמן זצ"ל)

ב. אין מברכין על מצוות עשה של זכירת מחיית עמלק זה משום שעל קללה לא מברכים, שאין הקב"ה שמח במפלתן של רשעים. כמו"כ לא תקנו ברכה על סיפור נפלאות ה' וידו החזקה נגד פרעה ומצרים שהיא מפלת הרשעים. כמו שמצינו גבי קריעת ים סוף שהקב"ה אמר למלאכים מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה? (שו"ת מהר"ם שיק)

"מגיד רחצה מוציא מצה"

על האדם להוכיח את חברו ולהגיד לו לרחוץ מן העוונות אבל לעשות זאת בדרך של מוציא מצה להוציא מן התוכחה כל ענין של מצה ומריבה ואז יפעלו דבריו ויתקבלו על לב השומעים. (בן איש חי - הגדה של פסח)

"הא לחמא עניא"

מדוע מזמינים את האורחים כאשר מדברים על ה"לחמא עניא" וכי לא יותר מתאים היה להזכיר את הזמנת האורחים בהקשר לתבשילים של ה"שולחן עורך"? אלא שרצה בעל ההגדה לרמוז לנו יסוד בהכנסת אורחים. ישנן משפחות שכאשר מתעתד לבוא אליהם אורח, כל בני הבית טורחים מאוד מספר ימים קודם לכן ודואגים שהכל יהיה נקי ומצוחצח. תוך הקפדה יתירה על הילדים שלא ילכלכו וכו'... האורח נהיה מבצע חד שנתי כשבעצם בני הבית לא רוצים לראות אורחים מתאכסנים אצלם. אבל המשנה באבות אומרת ש"יהיו עניים בני ביתך" כלומר שתכניס אותם ל'אי סדר' הזה של בני ביתך בחיי היום-יום. לכן מזמינים אנו את העניים להתארח על שולחנו כאשר מונח עליו רק לחם עוני ולא משהו מיוחד, להראות שבבית הזה אין הכנות מיוחדות לקראת האורחים...

"די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים"

אנו אוכלים מצה על שם שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ בצאתם ממצרים - ומדוע אנו אומרים כאן: אשר אכלו אבותינו בארץ מצרים, הרי לא אכלו אלא לאחר שיצאו מארץ מצרים?

בשאלה זו התעסק רבינו אברהם אבן עזרא זצ"ל, עד שביקר פעם בהודו בדרך מסעיו, ונפל שם בשבי העבידו אותו שם בפרך, והיו מאכילים אותו שם מצות קשות, מכיוון שהמצות לא מתעגלות מהר כמו החמץ, ומספיקה כמות קטנה כדי להשביע.

כאשר השתחרר משביו, אמר: עכשיו הבנתי את דברי בעל ההגדה! אומנם המצה - לחם הגאולה היא, ואנו אוכלים אותה על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ. אך עם זאת היא גם 'לחם עוני' שהאכילו בו המצרים את אבותינו במצרים בהיותם עבדים כדי לחסוך בלחמם. (פירוש ר' יוסף האיזובי זצ"ל)

"כל דכפין ייתי וייכול"

פירוש: כל רעב יבא ויאכל, זאת אומרת אנחנו מזמינים את כל מי שרעב שיבא ויאכל. קצת קשה הרי יושבים בבית סגור בליל הסדר ואומרים כל מי שרעב שיבוא לאכול הרי אף אחד לא שומע! וא"כ את מי בדיוק אתה מזמין?

מסביר הרב מבריסק: יש הלכה בערב פסח שאסור לאכול סעודה כדי שיאכל מצה בליל הסדר לתאבון, ואם כן כולם מגיעים לליל הסדר רעבים. וזה מה שאומרים "כל דכפין ייתי וייכול" כל מי שרעב - שלא אכל בערב פסח סעודה יבא ויאכל כעת מצה של מצוה, ואין הפירוש לאנשים רעבים מחוץ לבית אלא לכל המסובים שהרעיבו את עצמם בכדי לאכול מצה לתאבון מכריזים כעת שיכולים לבא לאכול מצת מצוה.

"כל דצריך ייתי ויפסח"

לפעמים אדם חושב אני לא יכול להזמין אורחים כי אין לי במה לכבדו כראוי. אבל האמת שטענה זו אינה טובה כי אם כשיש משהו אחר שיקחנו ויארחנו כראוי, מה שאין כן כשהוא רואה שאף אחד לא יארח אותו מוטב לארחו במה שיש לך מאשר שיישאר בלי מזון כלל. (הגדה של פסח על פי הח"ח עמ' כו')

"כולנו מסובין"

סיפר האדמו"ר לתלמידיו על ילד אחד ששמע את אביו העם הארץ אומר בהגדה של פסח "כולנו מסובין". שאל הבן את אביו "מה פירוש מסובין?" אמר לו אביו: "כמו הזרעים שיש על השעורה (סובין)". צחקו התלמידים, אמר להם הרב "אני לא צוחק כיון שמה שאמר אף הוא אמת והכוונה היא שהיום כולנו חיצוניות - כולנו מסובין שזה המוץ של השעורה. חיצוניות נטו!"

"עבדים היינו"

מסופר על אחד מגדולי זמנינו המיוחס למשפחת הלויים שביליל הסדר פתח ואמר "עבדים היינו". שאלו אחד מן המסובים במקום "והרי הלויים לא עבדו בפרך, וכיצד הרב אומר זאת?" הרב הישיר כנגדו מבט אוהב אך תקיף והשיב "רק מי שאין לו לב מסוגל לשאול שאלה כזאת משום שאולי שעבוד הגוף לא היה ללויים אך הלב! איך לב יהודי מסוגל לראות שאחיו סובלים ולהישאר אדיש ושליו? אכן הלויים לא היו חייבים בשעבוד אך משראו בצער ישראל הטו את שכםם."

"כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח"

משל לספינה שטובעת בים ולבסוף נעשה נס וניצלה. כל הנוסעים מודים לה' על הנס הגדול אך ההודאה משתנה מאיש לאיש, העניים פחות מודים כיון שחוזרים לעניותם אבל העשירים שחיים טוב בעולם הזה מודים הודאה גדולה מאוד. וזוהי הכוונה "כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה = הוא עצמו משובח. האדם המספר מעיד על עצמו שהוא אדם משובח יותר כיון שהוא בעל הבנה יותר עמוקה בתורה וביהדות עד שהבנתו משגת להודות ולהלל במיוחד על הישועה הרוחנית והרי זה משובח.

(ר' יצחק אלחנן ספקטור)

"שלא עמד אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו"

אדם שחושב ח"ו שלא אחד בלבד, היינו שאינו חושב שהשי"ת הוא אחד בלבד זה מביא כל הייסורים והצרות בעולם, ולכן עומדים עלינו הרשעים לכלותינו רח"ל.

"כנגד ארבעה בנים דברה תורה"

למה שמו את החכם ליד הרשע? הרי אוי לרשע ואוי לשכנו, עדיף להיות ליד הרשע מאשר ליד התם. משל לאדם שהתחבר לדב: יום אחד נחת זבוב על ראשו של האדם חברו של הדב. הדב ניסה להעיף את הזבוב מעל חברו משלא הצליח הרים אבן וקבר את הזבוב ואת חברו תחתיו, עכשו מובן למה ברח החכם מהתם כל כך...

"ארבעה בנים"

מדובר שבנו של חכם רשע, ובנו של הרשע תם, ובנו של התם אינו יודע לשאול.
חכם – שלח את בנו ללמוד חכמה חיצונית.

רשע – בנו הרשע ראה שאביו חצי דתי חצי חילוני אמר מה לי ולמוות הזה וכפר בעיקר.

תם – בנו של הרשע, היה תם כיון שאצל אביו הרשע לא ראה שום מצוה, אבל מידי פעם שנסע לסבו ראה קצת יהדות. לכן גם מידי פעם שאלות בענייני דת.

אינו יודע לשאול – הוא לא ראה לא אצל אביו התם ולא אצל סבו הרשע וממילא הוא אפילו לא יודע לשאול.

"אף אתה הקהה את שניו"

רשע בגימטריא 570, שניו בגימטריא 366, "אף אתה הקהה את שניו" דהיינו תן לו אגרוף ותוריד לו את השיניים ובכך 366 פחות 570 שווה 204 וזה שווה צדיק בגימטריה לומר לך שאם תוריד לרשע את השיניים יהיה צדיק.

(הגדה של הר' לוונשטיין)

"חכם"

ההפך מרשע הוא צדיק א"כ מדוע כתוב חכם ולא צדיק? כיון שבכדי להינצל מהשפעתו של הרשע לא מספיק להיות צדיק אלא צריך גם להיות חכם!

"רשע"

למה רשע לפני תם? רשע שיחזור בתשובה יהיה יותר מתם שבמקום שבעלי תשובה עומדים אפילו צדיקים גמורים לא עומדים, אבל התם אין לו שכל ולכן אין לו תקנה.

"תם"

צדיק אחד שהגיע ל"התם מה הוא אומר" התחיל לבכות, שאלו אותו מדוע אתה בוכה? ענה להם כיון שאני חושב על המילים "התם מה הוא אומר" שאני אגיע לשם (להתם) - לעולם הבא מה אני אומר לפני בורא עולם?

(בעל שם טוב)

"והגדת לבניך"

שאל הגרא"י קוק ראש ישיבת מאור התלמוד את הרב שך איך אפשר לחנך את ילדינו להיות כמו בדור הקודם? וחמיו שהיה עימו הגאון רבי יעקב רונטל זצ"ל ביקש לענות... בהגדה של פסח אומרים "והגדת לבנך לא אמרתי אלא בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך" ואפשר לפרש כך "והגדת לבנך" אם רצונך להגיד ולחנך את בנך "לא אמרתי" לא עם אמירות ודיבורים תחנך אותו אלא כיצד תחנכו? "בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך" אם אתה תהיה דוגמא אישית לכל מה שאתה רוצה שהוא יעשה, אז תצליח להעביר לו את התורה ולחבבה עליו ולהשרישה בו... הרב שך שמע את התשובה והתרומם מכסאו ואמר בהתרגשות גם שתשובה זו היא תשובה של היהודי מהדור הקודם. (מעדני השבת)

"ברכת סיפור מצרים קודם לעשייתן"

מפני מה מברכים על סיפור יציאת מצרים לאחריו ולא כבשאר המצוות עובר לעשייתן? גוי שטובל לשם גירות מברך לאחר טבילה, כנ"ל אנחנו צריכים לראות כאילו יצאנו זה עתה ממצרים, ומתחילה היינו עובדי עבודה זרה, ועכשיו על ידי הסיפור קרבנו המקום לעבודתו שייך לברך.

"מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו ועכשו קרבנו המקום לעבודתו"

פעם נסע הגאון רבי יצחק אלחנן ספקטור זצ"ל ברכבת, הוא התפרסם בכח דהיתרא שלו. ברכבת היו "משכילים" שחשבו שמי שמקל הוא "משלהם", וכששמעו שהוא ברכבת החליטו לבקרו. להפתעתם הם ראו יהודי עם זקן ופיאות הנראה לגמרי "לא משלהם". שאלו אותו: "אתה הרב ספקטור?" ענה להם: "כן". אמרו לו: "חשבנו שאתה משלנו, והנה אנו רואים שאתה מה"דור הישן". ענה להם: "אתם טועים, אני מהדור החדש!" ענו לו: "אמה! אז אתה כן משלנו מהדור החדש?" השיב: "לא משלכם, אבל מהדור החדש. אתם מהדור הישן!" אמרו לו המשכילים: "אתה לא יודע שאנחנו הדור החדש ואתם הדור הישן?" אמר להם הרב ספקטור זצ"ל: "סליחה, אתם טועים! כתוב 'מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו, ועכשו קרבנו המקום לעבודתו'. כלומר אני מהדור החדש! אתם חוזרים אחורה לדור הישן..." (הגדה של פסח "לאור הנר" עמ' סא)

"רדו מצרימה"

ברעב שהיה בכנען העדיף יעקב לשלוח את בניו למצרים מאשר לארם נהריים למרות שגם שם היה אפשר לקנות דגן כדי שלא יפגשו את לבן וזה שנאמר רדו מצרים דווקא מצרים ולא לארם נהריים שלא ינסה לשדל אותם לע"ז.

(ילקוט מעם לועז עמ' רמז')

"וימת מלך מצרים ויאנחו בני"י מן העבודה ויצעקו ותעל שועתם אל האלוקים מן העבודה"

כל מצרים היו מספידים ובוכים ומייללים על שמת המלך. ולישראל היה זמן לנוח ולבכות לה' והמצרים לא כעסו על עם ישראל שבוכים ומתפללים לה', כי חשבו שהם בוכים איתם על מות פרעה. אבל באמת ה' ידע שליבנו אליו ובכינו על הצרות ועל העוונות שהם היו סיבת הגלות.

(ילקוט מעם לועז עמ' רנא')

"עשרת המכות"

למה התחיל עם מכות שאף החרטומים יכולים לעשות? כדי שלא יאמרו בעתיד שהוציא את עמו מעם פשוט, אלא היו שם מכשפים וחרטומים שידעו לעשות דם וצפרדעים מה שהיום אף אחד לא יודע לעשות.

"צפרדעים"

הכלבים קיבלו שכר יותר מהצפרדעים, רואים שלפעמים לשתוק יותר קשה מאשר לקפוץ לאש!

"ברד"

"וירא כי חדל המטר" נתן לו מקום לטעות שכביכול ה' לא שולט בהכל שהרי פרעה רק ביקש על הקולות והברקים ולא על המטר, כיון שראה שגם המטר פסק הכביד ליבו.

"ארבה"

"ויעל הארבה על כל ארץ מצרים וינח בכל גבול מצרים כבד מאד לפניו לא הנה כן ארבה כמהו ואחריו לא הנה כן" ואחריו לא יהיה כן... בימי יואל...ע"י מינין הרבה, שהיו יחד ארבה, ילק, חסיל, גזם, אבל של משה לא היה אלא של מין אחד...(רש"י פרק י יד) וקשה הרי מצינו שהיו מינים הרבה דכתיב "ויתן לחסיל יבולם ויגיעם לארבה" (תהילים עח מו) וכן "אמר ויבא ארבה וילק ואין מספר" (תהילים קה' לד') ארבה וילק חסיל משמע מינים הרבה. א"כ איך רש"י כתב שהיה מין אחד? אלא באמת היו כמה מינים אבל רק אחד אכל והשאר כיסו את עין הארץ.

(חתם סופר)

"ארבה"

במכת ארבה התבטא פרעה "ויסר מעלי רק את המוות הזה" למה הארבה זכה להתבטאות מיוחדת זו? כיון שכוונת פרעה הייתה שאת הארבה שמלחו ישאירו ורק יסיר את המוות - את אלו המזיקים להם, אך כמובן הקב"ה עשה נס "ויהפך ה' רוח ים חזק מאוד" וכתוב במדרש שגם אלו שהוא שמורים אצלם פרחו והלכו להם.

(רבי יוסף סלנט)

"ארבה"

מהיכן ידע משה רבנו שה' מביא ארבה? הרי זה לא כתוב בשום מקום בתורה, אלא יש אותיות שמתחלפות א - ע, ב - פ. "ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה" - "בא אל פרעה" - שים את הבא בתוך פרעה, תחליף במקום פ - ב ובמקום ע - א, ויצא ארבה, וזה שכתוב "למען שתי אתמי אלה בקרבן", אותיות האלה בתוך פרעה, כך ידע שהמכה תהיה ארבה.

"חושך"

"ויאמר ה' אל משה בא" (י א) "בא" שלוש מכות היו בפרשה והם רמוזים בשם הפרשה, ב - בכורות, א - ארבה ואיפה חושך? ב"א - בלי אור.
(אליעזר לופה על פי השמועה)

"בכורות"

מכת בכורות חל בט"ו בניסן, חודש לפני כן היה מכת חושך בט"ו אדר שנאמר "ליהודים היתה אורה ושמחה". וחודש לפני כן היה מכת ארבה בט"ו בשבט שחיסל את כל התבואה, ולכן ט"ו בשבט ר"ח לאילנות.

"ופסח ה' על הפתח" (שמות יב כג)

אמר הקב"ה פתחו לי פתח כחודו של מחט ואפתח לך כפתחו של אולם, היינו עליכם לפתוח קימעא את ליבכם ולעורר אותו לתשובה ומעשים טובים והבא להיטהר מסייעין אותו לפתוח פתח כפתחו של אולם. אבל במצרים היו בני ישראל שקועים במ"ט שערי טומאה והיו אדוקים בעבודה זרה עד שלא היה בכוחם לפתוח אפילו פתח כחודו של מחט ולמרות זאת העניק להם השם יתברך שפע קדושה כפתחו של אולם והוציאם מאפילה לאורה וזהו "פסח ה' על הפתח" השם פסח דהיינו ויתר להם על הפתח כחודו של מחט הנדרש, וזאת בהתחשב במצבם הרוחני הקשה שהיו חיים באותה שעה.

(רבי ברוך ממז'בוז' - דרשות למועדים 236)

"פרעה"

ויקרא למשה ולאהרן לילה, לילה! כיון שאמר "כי ביום ראותך פני תמות" חשב פרעה שמשה רבנו לא מתגלה אליו כיון שמפחד שיהרוג אותו, לכן פרעה צעק "לילה לילה", כיון שאמר רק ביום ראותך, וממילא עכשו לילה א"כ אין לך משה מה לפחד.

"ולא הספיק בצקם להחמיץ"

מדוע לא הספיק בצקם להחמיץ הרי יצאו בחצות היום? כיון שהיו כולם עסוקים בביזת מצרים לקחת מהמצרים כסף וזהב ושמלות לכן לא היה להם זמן לאפות אלא בסמוך ליציאה.

"להחמיץ"

הבדל בין חמץ למצה זהו האות ה והאות ח, רק קו קטן, העוד קצת העוד טיפה זה מה שעושה את כל ההבדל בין עובד ה' לבין שלא עבדו.

חמץ זה בלי מאמץ זה נעשה לבד – הוא טופח מעצמו ללא מאמץ, מצה לעומת זאת אסור לעזוב אותו אפילו רגע אחד לבד חייבים כל הזמן לעבדו בלי הפסקה אפילו לשני האחת, זה עובד ה'. (רב זכריה וולרשטיין)

"בעבור זה"

"זה" בגימטריא 12. כנגד 12 המצוות בליל הסדר 4 כוסות, חרוסת, כרפס, שתי נטילות ידיים, המוציא מצה, מרור, כורך.

(ילקוט מעם לועז רמג')

"פסח מצה ומרור"

לכאורה הסדר לא נכון שהרי קודם מיררו את חייהם. אלא כדי להרגיש את טעם המרור מוכרחים קודם לטעום את המצה דהיינו טעם של חירות רק אז מבינים מהו טעם של עבדות.

(שפת אמת)

"מצה"

בתיבת מצ"ה יש אות מ' בתחילתה ואות ה' בסופה, ואילו באמצעה ישנה אות צדי"ק. לומר לך, מי שחפץ להיות צדיק, צריך להתחבא בתוך ה'מה', היינו הנהגה של שפלות, כידוע ש'מה' רומז לשפלות.

"מרור"

בשלמא מצות אכילת המצות מובנת, שכן בזה עושים אנו זכר לחרות, אבל המרור הרי הינו זכר לשיעבוד, ואם כן עלינו להבין, איזו מטרה יש בעשיית זכר לשיעבוד אחר שכבר נגאלנו? אלא שיהודי יודע שלא רק החרות היא דבר טוב, אלא גם השיעבוד הוא חלק מהטוב! לא תמיד אנו מבינים זאת, אך בכל זאת, אנו מאמינים באמונה שלמה שכל מה שבא עלינו הוא לטובה! לא מזמן התפרסם מעשה באדם שהאנייה בה הפליג טבעה, והוא נסחף עם הגלים. בקושי הצליח להגיע לחוף באפיסת כוחות ובלי נשימה, אבל ברוך ה' חייו נצלו. כך הוא שכב מותש על החוף עד שהתאושש מעט. קם הביט סביבו ולא ראה כלום. בינתיים לאט לאט התחילו להגיע מכיוון הים כל מיני כלים וחפצים שנסחפו מהאנייה, שמח האיש שמחה גדולה הנה יש לו זכר מהעולם. בנה לעצמו צריף ושם הניח את כל החפצים וזו הייתה נחמתו, הוא פתח בחיפושים אחר מים ומזון תוך שהוא משתמש בכלים שנפלטו מהאנייה ומצבו השתפר קמעה. חלפו שבועיים, ולילה אחד פרצה סערה עזה ברק פגע בצריף שלו וכל האי התחיל לעלות בלהבות. בעור שיניו הצליח האיש להימלט לתוך מערה ממנה הביט בתוגה על הלהבות הנה הצריף שלו על כל תכולתו, הזכר האחרון מהעולם גם הוא הולך לאיבוד. הוא נשא עיניו השמימה ואמר "ריבנו של עולם, למה???....למה???" וכך עם ה"למה" הזה הוא נרדם. הוא התעורר לשמע קולות של בני אדם. כשיצא החוצה מהמערה, ראה אנשים מחפשים משהו. כשראוהו צעקו לעברו "הנה הוא!" שאל אותם "מי אתם?" והם סיפרו: "כבר שבועיים אנחנו מחפשים אותך ורק עכשו הצלחנו לעלות על עקבותיך מדוע לא הדלקת אש קודם?"... הקדוש ברוך הוא "ממכה עצמה מתקן רטיה" המכה עצמה, המרור – אנו מאמינים כי גם במרור טמונה טובה עבורנו אך לא תמיד אנו מבינים זאת.

(ומתוך האור עמ' 315)

"אנחנו מודים לך"

כתב הגאון רבי נתן שפירא בביאורו לברכת המזון ש"מודים" עולה למספר מאה, וזהו אנחנו מודים לך בכל יום במאה ברכות.

(ומתוך האור עמ' 331)

"מקימי מעפר דל, מאשפות ירים אביון"

הדל שוכן בעפר, מבוסס באשפות, וכשיזכה ירימו ד' אל על, להושיבו עם נדיבי עמו. הידעתם מה ההבדל בין מי ששוכן עפר למי שמתרומם לגבהים – אני יודע, חותי זאת. בקרתי בניו יורק, קבעתי ראיון עם יהודי עשיר, להתרימו למוסדות תורה. נסעתי למנהטן, הגעתי לכתובת, גורד שחקים ענק. איזו כניסה, אלו עמודים, איזה דר. אבל איפה הוא? בקומה השישים. נשאתי את ראשי. ניסיתי לשער היכן זה. החלונות נראו כנקודות זעירות. טוב, נכנסים. עולים במעלית, מגיעים, המזכירה מאשרת, נכנסים. חלון ענק, העיר פרושה כעל כף היד. הסתכלתי למטה. הרחוב נראה כסרט צר. המכוניות כצפורן, האנשים כראשי סיכה. ואז הבנתי – כששורצים למטה, על הקרקע, מתפלשים באשפה. כל דבר נחות נראה גדול וחשוב, והדברים הגבוהים, הרוחניים, נראים כה קטנים. אין ספק במה בוחרים לעסוק: בדברים הממשיים והגדולים... אבל כשזוכים ועולים, ומתבוננים למטה. רואים כמה זה קטן וזעיר ואין ספק במה בוחרים לעסוק בדברים הממשיים והגדולים!

(*"והגדת"*, הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל)

"פה להם ולא ידברו"

מספרים שהגאון רבי יהונתן אבישיץ זצ"ל הלך עם המלך כשעברו ליד פסל העבודה זרה שלהם. אמר המלך: "ראוי היה שרבי היהודים יאמר לצלם כמה מילים", ענהו רבי יהונתן: "חכם היהודים אני, ובספרנו כתוב שחכם אינו מדבר בפני מי שגדול ממנו... ידבר הפסל תחילה ואשיבנו".

(*"והגדת הגדה של פסח רבי יעקב גלינסקי עמ' 372"*)

"עיניים להם ולא יראו"

כתב רבנו בחיי: מהו האישון? העיגול השחור בעין, ונקרא כך כי רואים בפנים איש קטן-אישון. כתב השל"ה הקדוש: הראיה בעין נעשית דרך האישון השחור שבעין כך הם בני האדם עד שלא שחור להם בעיניים אינם רואים כלום.

(ומתוך האור 381)

"אהבתי כי ישמע"

כתוב במשנה בפסחים שהפסח נשחט בג' כיתות ובזמן ההקרבה אמרו את ההלל ואמר ר' יהודה מימיהם של כת שלישית לא הגיעו ל"אהבתי כי ישמע" והביאור הוא כך: האדם משתוקק ואוהב את ה' לא יכול לעצור בעצמו, ומיד כשיכול תיכף ומיד הוא מקיים את רצון ה' אולם אלה שהמתינו לכת שלישית, אזי אות היא כי "מימיהם לא הגיעו לאהבתי" ולא השיגו חביבות ואהבת ה' ומצוותיו.

(אמרי אמת)

"כי ישמע ה' את קולי"

כולם רוצים שה' ישמע את תפילתנו, אבל איך? סיפר הרב מנחם מן שך זצ"ל מעשה באדמו"ר שאמר לחסידיו שכל אחד יתפלל על מה שבאמת חשוב לו ואני יספר לכם אם ה' קיבל את תפילותיכם, כמובן כולם הלכו להתפלל, ומיד ניגשו לשאול: "האם קיבל ה' את תפילותינו?" אמר האדמו"ר "לפני שאני יאמר לך מה השיב אומר לך מה ביקשת, אמרת כך: יש לי בעיות חסר לי כסף בריאות וכו'... לכן תפקיד לי מיליון דולר בבנק לא בשביל להשתמש רק כדי להיות רגוע וגם הכנסה קבועה של 10 אלף דולר. וגם נחת מהילדים והצלחה בשידוכים שלהם. אם תיתן לי את זה אני מבטיח להשתנות אני יהיה בבית כנסת מהנץ עד צאת כוכבים. נכון כך אמרת? החסיד אישר, ומה ענה לי ה'? **הוא אמר בלי טובות!!!** אמר הרב שך: "ה' רוצה שנתקיים את המצוות עם הקשיים, זה לא חכמה לקיים מצוות שהכל הולך חלק, לכן צריכים לבקש סייעתא דשמיא, עזרה כן, אבל לעבוד את ה' בלי ניסיונות בלי קשיים, ה' לא צריך את הטובה הזאת.

(ומתוק האור 387)

"מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא"

באחת מדרשותיו של רבי מרדכי מן זצ"ל אמר "מה אשיב לה'" אין לי מה להשיב לה' על כל הטובות שעשה ועושה עימי וכל מה שאני אעשה להביע תודתי זה לא מספיק כי "כל תגמולוהי עלי" הכל יהיה רק למען עצמי אם אלמד עוד דף גמ', או תהילים יהיה זה טוב ושכר עבורי, אבל מה אוכל להשיב לה'? "כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא" כל התורה שמותיו של ה', ממילא אקרא בשם ה' אשתדל ללמוד עוד תורה זוהי התודה היחידה שניתן לומר לקדוש ברוך הוא.

(ומתוק האור 395)

"נדרי לה' אשלם נגדנה לכל עמו יקר בעיני ה'"

אדם שנודר לה' צדקה לפני כולם הוא נדר מצוה ומסתמא ישלם, אך מה שבאמת יקר לפני ה' זה ששהאדם עושה זאת בשקט ובהצנע רק בעיני ה'. זה יקר אמיתי.

"אנה ד' כי אני עבדך"

אל האדמו"ר מגור ה'אמרי אמת', הגיעו כמה חסידים בטענה כי ה'שפת אמת' אמר כי אם יכוונו ליבם ב"אנא ד'" יראו ישועות גדולות. והם עושים כן, מכוונים בכל כוחם, שופכים דמעות כמים בעת אמירת "אנא ד'" – ועדיין אינם רואים את הישועה הגדולה.

חייך האדמו"ר ואמר: לא הבנתם כראוי את דברי ה'שפת אמת'. אתם מכוונים ב"אנא ד' הושיעה נא" ו"אנא ד' הצליחה נא", וסבי התכוון לומר שיש לכוון ב"אנא ד' כי אני עבדך", אז תזכו לישועה גדולה!

(רבי שלמה לוונשטיין שליט"א)

"כי אני עבדך, אני עבדך בן אמתך"

מדוע חוזר דוד המלך פעמיים על המילים "אני עבדך"? ביאר היעב"ץ: שישנם שני סוגי עבדים: עבד הנמכר בגנבתו, מכיוון שהוא מכיר את החופש, הוא מנצל כל הזדמנות להשתמש ולברוח. הוא לא מעונין כלל בחיי עבד. אך עבד כנעני, שאסור לשחררו, הוא וילדיו עובדים אצל האדון, וכך העניין נמשך לדורי דורות. הוא נולד עבד, וגם אביו נולד עבד, והוא אינו מכיר כלל חיים אחרים. עבורו שחרור הוא גזר דין מוות כיון שאינו יודע לדאוג לעצמו.

אומר דוד המלך: "אני עבדך", אבל לא סתם עבד, אלא "אני עבדך בן אמתך", אני נולדתי אצלך! לכן "פתחת למוסרי", גם אם תשחרר את אזיקי – לא אברח ממך, כלומר, גם אם תאמר לי לא לקיים מצות, אמשך לעשות זאת, כי טוב לי אצלך!

(רבי שלמה לוונשטיין שליט"א)

"טוב לחסות בד' מבטוח בנדיבים"

את ההבדל בין "לבטוח" לבין "לחסות" באר הגר"א ז"ל, שלחסות בצילו של מישוה, פירושו שלמרות שהוא לא הבטיח דבר, באים להסתופף בצילו. לבטוח, לעומת זאת, פירושו, שמישהו הבטיח לי משהו, לכן אני בוטח בו.

אומר דוד המלך, שטוב לחסות בד', ללא כל הבטחה מצידו, מאשר לבטוח בנדיבים למרות שהבטיחו!

("ומתוק האור", רבי שלמה לוונשטיין שליט"א)

"יסור יסרני י-ה"

מדוע ה' מייסר אותי, מסביר הח"ח במשל על אדם שנקלע לעיר זרה ונכנס לבית הכנסת, ורואה את הגבאי מחלק עליות בצורה מוזרה כהן ולוי ממזרח וישראל מדרום, הוא שואל את שכנו מדוע הגבאי לא עובד בסדר מסוים, חוץ מזה שיש פה אנשים חשובים יותר מאלו שבחר, ענה לו שכנו הפיקח: "שבוע שעבר נתן לפלוני ולאלמוני לכן השבוע הוא צריך לדלג עליהם, ולתת לאחרים, אם היית נשאר פה כמה שבועות היית רואה איזה סדר מופתי יש לגבאי שלנו". הנמשל: אדם נמצא בעולם הזה כמה שנים - ממש רגעים אחדים לעומת קיום העולם, והוא רוצה להבין הכל איך? ולמה? אם היה חי כמה מאות שנים היה כבר מתחיל להבין איך הכל ביושר.

(הגדה של פסח על פי הח"ח עמ' קי')

"אפיקומן"

מהיכן נובע המנהג לגנוב את האפיקומן?

כתוב בגמרא (פסחים ק"ג.) שלא לגור בעיר שבה הסוס אינו צונף והכלב אינו נובח. מדוע? כי אם יבואו גנבים, אי אפשר יהיה לרדוף אחריהם. אם הכלב רואה גנב - הוא נובח ואז אפשר לרדוף אחריו על ידי הסוס, אבל כשאין כלבים - יבואו גנבים. והרי בליל הסדר "לא יחרץ כלב לשונו" - הכלבים לא נבחו ממילא אפשר היה לגנוב, וזכר לזה גונבים הילדים את האפיקומן...

(מובא בספר בית אהרן בשם הכתב סופר)

"וקרע לנו את הים"

מספרים על אומן שבנה סוס מכני הנראה כסוס אמתי לכל דבר והעמידו בכיכר העיר, אך אנשים התעלמו מיצירתו! התעצב האומן על כי אין האנשים מעריכים את עבודתו בא אליו חכם ויעץ לו "תחתוך את הסוס לשני חלקים והעמידם במרחק קצר אחד מהשני" עשה האומן כדבריו ומני אז האנשים שעברו ליד שני חלקי הסוס התפלאו מאוד מיצירתו של האומן, מה השתנה? פשוט: רק לאחר שחתך את הסוס התברר לאנשים שמדובר בסוס שאינו אמיתי אלא שנוצר על ידי האומן. והנמשל: למרות שהקדוש ברוך הוא ברא את הים אנשים לא מתפעלים מכך רק לאחר שחתך הקדוש ברוך הוא את הים לשנים נעמדו כולם והתפעלו מעצם בריאת הים ויחד עם זאת גם מקריעתו לשנים.

(ומתוק האור 268)

"ברך"

ה'חתם סופר' היה רגיל כל בוקר לאכול פרוסת עוגה עם כוס קפה, ושמשו היה דואג להגישם לו מיד אחרי התפילה. פעם חשב לעצמו השמש: הרי החתם סופר ממילא לא יודע אם הוא אכל או לא אכל, אוכל אני את העוגה, ואם ישאל אותי החתם סופר מה עם העוגה אומר לו: כבר אכלת. וכך עשה. הביא את הקפה, ובדרך אכל את העוגה, וכדי שלא תהיינה טענות השאיר את הפרורים בצלחת. בצהריים כשנכנס אל החתם סופר שאלו הרב: "מה קרה היום שלא הבאת לי עוגה?" אמר השמש: "כבוד הרב אולי לא זוכר אבל הרב אכל..." אמר לו החתם סופר: "תראה אם אכלתי או לא אכלתי – אתה צודק שבאמת אינני זוכר, אבל אם ברכתי או לא ברכתי – זה אני ודאי זוכר. לא יכול להיות שברכתי ברכה לפני וברכה לאחריה ואינני זוכר זאת!"

(רב לוונשטיין בשם הרב מישקובסקי ומתוק האור 318)

"שנים מי יודע"

לכאורה יש בשיר כפילות גם "שני לוחות הברית" וגם "עשרה דבריא" כי נוסף על עשרת הדברות היו גם את שברי הלוחות הראשונים. גם לשברים יש ערך, גם לאדם שנראה כמו שברי לוחות יש ערך.

"חד גדיא"

והנה השונרא שאכלה את הגדי עשתה דבר פשע, א"כ הכלב שנשך אותה צדק, ומקל שהכה אותו לא צדק וטוב עשתה האש ששרפה אותו, והמים לא היו צריכים לכבות את האש, וטוב עשה השור שהענישם ושתה המים. והשוחט לא היה צריך לשחוט את השור וצדק מלאך המוות שנקם בשוחט. ממילא יקשה מדוע העניש הקב"ה את מלאך המוות? אלא אכן יתכן שהחתול אכל את הגדי שלא בצדק ויש לו לכך סיבה טובה לכעוס עליו ולהענישו, אבל אם יש סכסוך בין האבא לחתול, מה לו לכלב להתערב בריב לא לו וללבות את אש המחלוקת. הוא אשם יותר מכל ואם כן צדק המקל שהכה את הכלב והאש ששרפה אותו לא צדקה וכו' והואיל וכך צדק הקב"ה ששחטו.

(רבי נתן אדלר זצ"ל רבו של החתם סופר, והבן איש חי)

סיפורי

מסירות נפש לקיום פסח

מעשה ביהודי מהונגריה שהנאציים ימ"ש רצחו בדם קר את כל בני משפחתו והוא התגלגל לאושוויץ. שם היה עמו באותו הדרגש בצריף יהודי תלמיד חכם צדיק, שידע את כל התפילות בע"פ וגם ידע לחשב את התאריך העברי. כאשר הגיע חודש ניסן, אמר לו היהודי הצדיק: "כבר חודש ניסן, עוד מעט פסח... מרור יש לנו כאן בשפע, אך מה יהיה עם מצות?" באותה תקופה בעלות הברית הפציצו מחסן של תבואה באזור. כמה יהודים מעונים החליטו לנצל את ההזדמנות ולנסות לקחת משם חיטים ולאפות מצות. אותו ניצול שואה סיפר שהוא התנדב להסתכן וללכת לשם. הוא הצליח לצאת מהמחנה בלי להתפס, להגיע למחסן החיטים, לקחת חיטים, לטחון אותם בעזרת אבנים וגם בדרך לא דרך לאפות כמה מצות בודדות. הוא ניסה לחדור למחנה עם המצות והצליח לעשות זאת, אך בכניסתו לצריף תפס אותו קצין הגסטאפו שהרגיש בו שהוא מחביא משהו על גופו. הוא לקח ממנו את המצות והכה אותו מכות רצח עד שהתעלף. כאשר התעורר, מיוסר מכאבים, הוא חיפש את המצות והצליח למצוא רק כמה חתיכות שביחד יש בהן שיעור כזית. הוא סיפר לחברו כל מה שעבר עליו, וזה ביקש ממנו והתחנן שיאפשר לו לקיים את מצוות אכילת המצה: "תן לי את המצה ואני אומר לך את כל ההגדה"... הוא הפציר בלי סוף ולבסוף בעל המצה הסכים לתת לו את המצה אך בתנאי שאת שכר המצווה יקבל הנותן ולא האוכל. וכך היה. זמן קצר לאחר הפסח, נהרג היהודי הצדיק על קידוש ה'. אותו יהודי שוויתר לחברו על המצה בסופו של דבר הצליח לשרוד ועלה לארץ ישראל. כמה שנים לאחר מכן (בשנת תשל"ח) הגיע אליו חברו הצדיק בחלום והוא מתחנן ובוכה: "אתה נתת לי את המצה באושוויץ ואת שכר המצווה השארת אצלך... אנא ממך, תן לי גם את שכר המצווה". אותו יהודי קם נסער והלך אל האדמו"ר ממכנובקה. הוא סיפר לו את כל הסיפור ושאל אותו בדמעות: "האם עלי לוותר לו גם על שכר המצווה?" אמר לו האדמו"ר: "מצד מדת היושר, מן הראוי שתוותר לו גם על שכר המצווה!" "למה?", שאל היהודי. הרב השיב לו שהוא זכה לחיות ולקיים עוד הרבה מצוות, אך חברו שנפטר בקיצור ימים ושנים לא יכול לעשות זאת... האדמו"ר נתן ליהודי שני מפתחות ואמר לו: "אני נותן לך שני מפתחות: אחד של בית המדרש שלי והשני של ארון הקודש. לך לשם, פתח את ארון הקודש, סגור אחריו את הפרוכת, וככה לפני ספרי הקודש ספר את כל סיפורך, אל תחסוך במילים... לאחר מכן תאמר שאתה מוותר לאותו יהודי על שכר המצווה של אכילת המצה, ואח"כ תבוא אלי". היהודי עשה כמצוות הרב וסיפר את סיפורו בארון הקודש, במשך זמן רב ובדמעות רבות ולבסוף אמר כמה פעמים שהוא מוותר... כאשר סיים הוא הרגיש חולשה רבה. הוא מסר לגבאי את המפתחות ואמר לו שהוא אינו מסוגל לעלות כעת אל הרבי כי הוא שרוי באפיסת כוחות. הוא הגיע לביתו והלך לישון. הנפטר נגלה אליו שוב בחלום זורח

מאושר כדי להודות לו. כאשר התעורר, הגיע לרבי וסיפר לו על החלום השני. אמר לו האדמו"ר: "תראה, אותו יהודי שהיה צדיק ותלמיד חכם וזכה למות על קידוש ה' מתוך ייסורים בשואה, אשר בוודאי זכה לקיים מצוות רבות מאוד בימי חייו, ובכל זאת בא אליך ומתחנן שתוותר לו על שכר של מצווה אחת... האם יש לך מושג מה זה מצווה?! חבל על הזמן, צריך לאסוף כמה שיותר מצוות!"

ברכת "גואל ישראל" – על הגאולה שבתוך הגלות

שבת הגדול. באחת העיירות הסמוכות לעיר 'אפטא', אי שם בערבות אוקראינה הרחוקה, התגורר יהודי פשוט תמים וישר דרך, שלפרנסתו היה חוכר את בית המזיגה מן הפריץ המקומי, עבור תשלום שנתי קבוע. לאחר חורף קשה ביותר השתבשו הדרכים בשלגים ובבוץ, ונתמעטו מאוד העוברים ושבים באזור, היהודי התקשה לעמוד בנטל התשלום, והחוב הצטבר. לאחר כמה דרישות שלא נענו החל הפריץ לאבד את סבלנותו, ושלח 'איום' נחרץ אל היהודי, בו רמז על השלכת כל בני המשפחה אל הצינוק רחמנא ליצלן! בימים ההם היו הפריצים שולטים בנתיניהם שלטון ללא מיצרים, ואיום שכזה היה מוחשי ביותר, ולא רחוק מביצועו המעשי! לקראת 'שבת הגדול' נסע היהודי – כדרכם של הרבה מיהודי המחוז – אל העיר הגדולה לאלקים "אפטא", להכנה לקראת הפסח בצל קדשו של הרב המרא דאתרא, הרה"ק בעל אוהב ישראל זי"ע (יו"ד ה' ניסן), ולהשתתף בדרשת שבת הגדול המפורסמת. במהלך הדרשה הזכיר הרב את ברכת "גאל ישראל" החותמת בהגדה של פסח, ונעמד על כך שהיא נאמרת בלשון עבר 'גאל', ואילו בשמונה עשרה חותמים אנו "גואל ישראל" בלשון הווה. – מה ההבדל בין שתי ברכות הללו, שאל הרבי, מדוע זו בלשון עבר וזו בלשון הווה? ברם, ביאר הרבי בטוב טעם ודעת, ברכת 'גאל ישראל' שביליל פסח נאמרת על גאולת מצרים, שאנו מודים ומשבחים עליה בליל התקדש חג, ולכן נתקנה בלשון עבר, על אותה גאולה שבמצרים. – לעומת זאת ברכת 'גואל ישראל' מוסבת על הגאולה שאנו חווים בהווה כל העת, בניסים התדירים עמנו בתוככי הגלות בכל עת ובכל שעה. כדמפורש להדיא ברש"י (מגילה יז: וז"ל: "האי גאולה לאו גאולה דגלות היא, אלא שיגאלנו מן הצרות הבאות עלינו תמיד. דהא ברכת קיבוץ ובנין ירושלים וצמח דוד יש לכל אחת ואחת ברכה לעצמה, לבד מגאולה זו" עכ"ל. ועי"ע ברש"י ברכות (יב). וכמו שאנו מבקשים (תפילת רבון העולמים בלש"ק): "שתרחמי עוד בגלותי לגאלני" – לא אמר לגאלני מגלותי, כי אם 'בגלותי לגאלני', היינו הגאולה שבתוך הגלות, להצילנו מכף כל העריצים ולשום נפשנו בחיים. לדוגמא, חרז הרבי במתק דרשתו – כדי להמחיש את מהות ברכת 'גואל ישראל' שאנו נצרכים בתוך הגלות – לפעמים נתון יהודי בגלות בצרה, כשאין לו ממון לתשלום דמי החכירה (שטייער-געלט) לפריץ, ואולי גם איים עליו הפריץ בהשלכתו הבורה עם כל משפחתו חלילה. – אך גם אז בתוככי גלותו הקשה, לא אבד סברו ולא בטל סיכויו, עד שנגלה אליו מלך מלכי המלכים ב"ה ומושיעו מצרתו! הרבה דרכים למקום להביא הישועה, כדי שיברך איש ישראל בלב שלם

"גואל ישראל". עומדים אנו – סיים הרבי – לקראת ליל הסדר הגדול, שהוא עת רצון נעלה ומיוחדת לקבלת תפילות ישראל! וסגולה מיוחדת יש לי בקבלה בהאי שעתא עילאה, גילה הרבי, כאשר מגיעים באמירת ההגדה לפסקא: "ונצעק אל ה' אלקי אבותינו (דברים כו, ז), כמה שנאמר (שמות ב, כג) ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים, וייאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו, ותעל שוועתם אל האלקים מן העבודה". – להתפלל אז מאוד, ולזעוק אל ה' בכל לב, גם על כל מיני מיצרים פרטיים המעיקים על האדם! מקובלני ובטוחני, שמי שיצעק אל ה' בכל לב בליל הסדר בפסקא זו של 'ונצעק אל ה'', הרי יקוים בו 'ותעל שוועתם אל האלקים'! וכשם שנגאלו ישראל בברכת 'גאל ישראל' ממצרים, כן ייגאלו עתה בברכת 'גואל ישראל' שבהווה, עדי נזכה מהרה לברכת "גאל ישראל" שבגאולה העתידה במהרה בימינו. – חתם הרבי את הדרשה בברכה, כשכל הקהל עונים פה אחד "אמן!". היהודי התמים דגן התרגש מאוד מאותה דרשה, ויתמלא לבו תפילה וזעקה לאלקים, הוא הגיע לביתו אחר השבת בשמחה גדולה, ואמר לבני ביתו שהשנה יש לנו סגולה מובטחת מהרבי הקדוש לפעול ישועות בליל הסדר! והכין אותם כראוי לקראת "ונצעק אל ה'" בליל הסדר הממשמש ובא. ויהי בליל התקדש חג, כאשר הסבו כל בני המשפחה יחדיו לשולחן הסדר, ופתחו בדחילו ורחימו באמירת ההגדה, בהגיעם ל'ונצעק אל ה'" נהפך המקום לחרדת אלקים! הם החלו כולם לזעוק לפני ה' בקולי קולות ובבכיות נוראות, זמן רב ישבו כך יחדיו והתמוגגו בתפילות וצעקות לחוס ולרחם עליהם מכל צרותיהם. עד כדי כך היו שקועים בתפילתם וצעקתם, שלא שמעו כלל את הדפיקות החזקות שעל הדלת... משנעשה קצת שקט ונשמעו הנקישות, ניגש בעל הבית אל הפתח, והנה רואה הוא את שכנו הגוי מבוהל ונפחד, בידו גורר אחריו שני שקים כבדים, והוא נדחק תיכף פנימה אל הבית בבהלה, כשעיניו מתרוצצות לכל עבר לבדוק אם אין רודפים אחריו. הוא סיפר לשכנו היהודי על קורותיו המסעירים בשעות האחרונות: "מלחמה של ממש פרצה ביני לבין אשתי, כדרכנו מדי כמה ימים... אולם הפעם התעצמה המלחמה מאוד, עד שבסיומה פשוט הרגתי את אשתי בחמת זעם! חוששני מאוד שבתוך זמן קצר יופיעו כאן שוטרי המשטרה וקציניהם לחקירת נסיבות האירוע, ונאלץ אני להימלט על נפשי. – הנה יש לי כאן שני שקים מלאים וגדושים במטבעות זהב, אוצר יקר ובלום! אם תמצא אותם המשטרה היא בוודאי תחרים אותם! הנני בורח מכאן עתה למקום רחוק, אנא, מכיר אני היטב את יושרך ונאמנותך, בבקשה ממך שמור נא לי על שקי הזהב הללו, והיה באם אחזור לכאן תקבל בשכרך שק אחד מן השניים, ובאם לא אחזור הרי שלך לפניך בשכר כפול של שניהם". הוא דחף את השקים אל הבית פנימה, ועד מהרה החל לרוץ ולברוח, בטרם תבוא המשטרה להשליכו אל מאחורי סורג וברית. והנה למחרת נודע ליהודי היקר דגן, ששכנו הגוי טבע בנהר הסמוך בדרך מנוסתו, ובכך זכה בשני שקי הזהב גם יחד. עתה היה כבר בידו לשמחתו די והותר עבור תשלום דמי החכירה, ואכן תיכף לאחר החג הגיע לארמון הפריץ בזמן הקצוב, וסילק את כל החוב בשלמות. הפריץ שמח מאוד לנוכח אמינותו של היהודי, ועמידתו במועד הפירעון, ופנה אליו ואמר: הנה רואה אני

שהנך אדם הגון, ברצוני להציע לפניך תפקיד חשוב ואחראי שמתן שכרו בצדו. – נוסע אני כעת למסע רחוק לתקופה ארוכה, וזקוק אני לאדם נאמן שישמור וישגיח כאן על כל האחוזה, ברצוני להפקיד בידך את העסקים המסועפים שברשותי בכל המחוז כולו! היהודי נענה להצעה, והם התיישבו תיכף יחדיו על פרטי הדברים, כשהפריץ מגלה בפני היהודי את כל רזי עסקאותיו המסועפים, במה צריך להשגיח, וכיצד לנהל בדיוק את כל תיקי חשבונותיו האישיים בכל עת העדרו. לא חלף זמן רב והנה נודע שאף אותו פריץ מצא את מותו בדרכו, והיהודי דנן זכה בכל נכסי האחוזה שבכל המחוז כולו. לאחר שעלה לגדולה והתעשר עושר רב, שחה לו אשתו שמן הראוי לנסוע אל הרבי הקדוש לאפטא, ולהודות לו על ישועתם הגדולה שנושעו בזכות דרשתו וברכתו. כאשר הגיע לאפטא ונתקבל בקודש פנימה, סיפר בהתרגשות את כל השתלשלות העניינים, כיצד זכה לצאת מצרתו, ושנעשה לעשיר גדול, בעקבות הדרשה והסגולה שהזכיר הרב בשבת הגדול, והמשל שהדגים מחוכר שאין בידו לתשלום דמי החכירה וכו'. הוא אף תרם סכום עצום לפדיון נפש, בהטעימו שאלו הם 'דמי גואל ישראל!' הרבי הקדוש בענוותנותו נענה ואמר: האמן לי, שאותה דוגמא שהבאתי בדרשה לא היתה מכוונת מצדי כלל, לא כלפיך ולא כלפי שום איש אחר, רק תפסתי הדוגמא המצויה באורחות חיינו... כנראה מן השמים כיוונו את הדברים בתוך פי, בטיב ההשגחה העליונה, בדיוק למה שנצרך עבורך! ואתה בכח האמונה שבך בתמימות ובפשטות, המשכת עבורך את ישועתך הגדולה! כי האמונה יש בה כח המשכה, להמשיך על ידה ברכה וטובה לכנסת ישראל. כמו שכתב בספרו הקדוש אוהב ישראל (פרשת נח), בשם הרב הקדוש מורנו רבי יחיאל מיכל מגיד מישרים מזלאטשוב צוק"ל: "אמונה – מלשון 'ויהי אומן את הדסה' (אסתר ב, ז), והוא לשון המשכה וגידול. כי באמונה יש כח זה, שעל ידי האמונה יומשך הדבר הזה ממקורו ויבוא. היינו על ידי שהוא מאמין בהשם יתברך ובוטח בו באמונה שלימה על שום איזה (טיב הקהילה 184)

פסח בחב"ד

בני הזוג הולצברג ה' יקום דמם, שליחי חב"ד, שהיו משתדלים לקרב יהודים לבורא עולם בארץ זרה זו במסירות נפש ממש. בימים שלפני ליל הסדר היה מסתובב הרב גבריאל הולצברג ה' יקום דמו ותולה מודעות בבתי המלון ובבתי ההארכה במומבי, המזמינות את ציבור היהודים והישראלים לליל סדר כהלכתו בבית חב"ד. בערב ליל הסדר, זמן קצר לפני כניסת החג, בעצומן של ההכנות אמרה פתאום הרבנית רבקה לבעלה: "לך תסתובב ותראה אם לא שכחנו מלון או בית הארכה". "אבל אני הסתובבתי אישית ותליתי הזמנות בכל המקומות!" – טען הרב גבריאל, אולם אם רבקה מתעקשת אין טעם להתווכח והרב יוצא לרחובות כמצוותה. תוך כדי הסיור המהיר גבי מגלה לפתע שהוא פסח על בית הארכה אחד ולא תלה בו מודעה. הוא נחפז למקום וביקש מהפקידה לראות את ספר האורחים. בעלעול מהיר הוא מגלה שם אחד הנשמע ישראלי. הוא רץ אל החדר, דופק שוב ושוב, ומשלא

נשמעת תשובה הוא עזב והתחיל לרדת במדרגות. לפתע נפתחת הדלת ובחור עם חלוק רחצה מביט עליו ושואל אותו: "מי שלח אותך?" והרב הולצברג צועק לעברו: "הקדוש ברוך הוא!" הבחור, בהלם מוחלט, קורא לו לבוא ואז הוא אומר לו: "שמע סיפור. אני מגיע עכשיו מדרום הודו בדרכי לצפון. כלל לא תכננתי לעצור בעיר, באתי ברכבת והייתי צריך להחליף רכבות. כשאני יורד ובא לקנות כרטיס, אני מגלה לחרדתי שכייסו אותי. אני יושב על אבן ומתחיל לבכות. לפתע ניגש אלי אדם צעיר שדיבר עימי במבטא צרפתי ושואל אותי מאיפה אני. עניתי שאני מארץ ישראל. הבחור אומר לי: 'שמע, גם אני יהודי מצרפת'. ואף נותן לי סכום כסף. 'סע לעיר ותשכור חדר. אחרי החג תתקשר הביתה ותגיד להורים שיפקידו כסף בבנק הדואר ותקבל את הכסף כאן תוך דקות'. אני עושה כעצת הבחור, מגיע לכאן, שוכר חדר ב'גסט האוס' הראשון שאני רואה, נכנס לחדר ונשכב על המיטה. אני מסתכל כלפי מעלה ומתחיל 'לדבר' עם אלקים: 'אלקים! מה קורה? מה יהיה? מה אני עושה כאן במצב ביש שכזה?' אתה קולט, הרב? אני, הקיבוצניק, שמעולם לא היה לי שום קשר עם ההוא מלמעלה, מדבר אליו? פתאום אני קולט שהיום בערב זה ליל הסדר! והמונולוג שלי מתחדש: "אני יודע שהקשר בינינו לא מי יודע מה, אבל אלקים, אם אתה אוהב אותי, תן לי סימן, אל תיתן לי להיות לבד הלילה, תן לי להיות בליל הסדר אמיתי עם עוד יהודים!" סיימתי את השיחה, נכנסתי להתקלח ופתאום – נקישות בדלת. חשבתי שאני מדמיין, אבל לא. אני פותח את הדלת ורואה מישוה שנראה כמו רב יהודי בקצה המדרגות. וכשאני שואל אותך 'מי שלח אותך?' אתה עונה לי: 'הקדוש ברוך הוא!...'

חומרות ומצוות

רבי מאיר מפרמישלאן מגדולי האדמו"רים הוריש לצאצאיו חומרות מיוחדות לפסח. העיקרון שעומד בבסיס החומרות הוא: כל מה שלא הוכשר לפסח הרי הוא בחזקת חמץ. כלי שנפל לרצפה נפסל, מצה שנפלה לרצפה הרי היא חמץ. אסור לגעת במאכלים ללא שטיפת ידיים קפדנית, אין לענוד טבעות, אסור לגעת בבגדים ואף לא בקירות.

מסופר על הרבי ר' מאיר'ל שליל סדר אחד קרא הרב'ה לאשתו הרבנית והבטיח לה כי אם תצליח לשמור את כל החומרות שלו למשך שנה תמימה הרי שהמשיח הגואל יופיע מיד. כל שנה ניסתה הרבנית לשמור את חומרותיו של הרבי ולא הצליחה, באה הרבנית בדמעות לבעלה ואמרה לו מאיר'ל שוב ושוב אינני מצליחה לשמור את כל החומרות, האם זה אומר משהו על יראת השמים שלי? ענה לה הרבי "החומרות שלך קירבו את הגאולה יותר ממה שאני וחברי מקרבים בלימוד התורה והחסידות".

- יש מחמירים לא לומר "חמץ" כל ימי הפסח.
- יש מחמירים לא לאכול דגים.
- יש מחמירים לא לאכול שרויה.
- יש מחמירים לאוכלים שרויה לאוכלו עם ניילון שלא יפול משהו על השולחן ויחמיץ.
- יש מחמירים לא לאכול בחד פעמי משום לא תיטוש ואבותינו לא אכלו בחד פעמי.
- יש מחמירים שלא לאכול פירות וירקות שאי אפשר לקלף אותם.
- יש מחמירים שלא לאכול כל דבר שאפשר לעשות ממנו קמח.
- יש מחמירים לא לאכול חומס בגלל שמזכיר את השם חמץ. (בהברה חסידית).
- החזו"א היה מחמיר למכור את החמץ בכמה מקומות, ואין בזה חשש איסור.

סיפר המגיד הירושלמי ר' שלום שבדרון זצ"ל: פעם בפרוס הפסח, נאלצתי לצאת בשליחות מצווה דחופה ללונדון. נטלתי עמי את מצות המצווה שלי, מצות מכונה שנאפו בחבורה ובהידור, ויין תוצרת הבית. משפחה צעירה ארחה אותי בעליית הגג שלה. בערב החג, בחצות, הוגה אני בהלכות הנוגעות לחג הפסח, וחש שבבית השתרר שקט מוזר. בכל זאת, משפחה ברוכת ילדים! ירדתי, והמשרתת הגויה קידמה את פני. איפה כולם? נסעו להורים, לחג. חשכו עיני: "יחוד!" מיהרתי ופתחתי את הדלת, לבשתי בחפזה בגדי חג, נטלתי את חפיסת המצות ובקבוק היין, וירדתי לרחוב. יהודים כבודים עברו על פני בבגדי חג, קדמוני לשלום, הן הכירוני מדרשותיי. פניתי ושאלתי, ביקשתי, התחננתי: "אולי תיאותו לארחני לחג?" והשיבו בהצטדקות: "אח, ר' שלום צר לנו כל כך, אבל אצלנו לא מכניסים מצות מכונה לבית!" אשרם ואשרי חלקם! אבל הרי לא דרשתי מהם לאכלם... איך לא יבינו, שההידור שלהם הוא מידת חסידות, ולהכניס אורח חסר דיור זו מצווה מן התורה! איך יאמרו בלילה: "כל דכפין ייתי ויכול, כל דצריך ייתי ויפסח", כשהשאירו יהודי נבוכ בחוץ, ברחוב, עם חפיסת מצותיו ובקבוק יינו... (קול חוצב)

מנהג ישראל לשייר חתיכה מהאפיקומן לנוקבה ולתלותה בבית על הקיר שיהיה תלוי במשך כל השנה לשמירה ולסגולה. (שערי תשובה או"ח סימן תעז ס"ק ד) ודבר זה רמוז במילה "מצה" = מכל צרה הצליני.

מימונא

מה מקור למנהג זה?

- (1) כיון שיצא רוב ניסן ולא נגאלו לכן ממשיכים סעודת החג בציפייה לגאולה.
- (2) המצרים טבעו בשביעי של פסח ונפלטו לחוץ ועם ישראל לא יכלו לקחת את הזהב שנפלט לשפת הים כיון שהיה עדיין חג, לכן המתינו עד מוצאי חג לקחת את הממון, ולכן נקרא מימונא על שם הממון שנלקח במוצאי החג.
- (3) על שם אביו של הרמב"ם משה בן מימון שהתחיל את המנהג.
- (4) בערבית פירושו מזל ויש מסבירים שזה יום טוב לעסקים.
- (5) כיון שבפסח הרבה נוהגים לא לאכול אצל השני. במוצאי החג עושים מימונא ומתארחים אצל השני כדי שיבינו שהסיבה שלא אכלו היא מחמת כשרות ולא חלילה משום פירוד וריחוק.

מילוי מצותא

שמעון היה יהודי שומר מצוות וגאון פיננסי לא קטן, הוא עזב את ברוקלין לטובת הצעת עבודה כסגן נשיא של חברה גדולה וידועה במדינת יוטה. הלחץ על הנשיא היה חזק מכיוון הדירקטוריון: "לא יכול להיות שיהודי ינהל לנו את העסק. אנחנו אנשים דתיים כאן", אמרו לנשיא החברה. הנשיא לקח את שמעון הצידה לשיחת מוטיבציה והסביר לו בצורה שלא משתמעת לשתי פנים שהוא חייב להתנצר אם הוא רוצה להמשיך להחזיק במשרה המכובדת הזו שגם באה עם משכורת בת שש ספרות כמובן. לשמעון לא הייתה ברירה. עם כל הקשיים שהיה לו להתנצר, לא היה לו קל לאבד משרה כזו. הוא בא הביתה ואמר לאשתו "מיום ראשון אנחנו מתחילים ללכת עם הילדים לכנסיה". וככה עברו כמה חודשים טובים ואשתו לא הפסיקה להציק לו על הנושא הזה ואמרה לו: "זה קשה לי ככה, אני מתגעגעת לשבת, להדליק נרות, קידוש, חגים. כסף זה לא הכל בחיים". וככל שהציקה לו כך גברו על שמעון מידוענו ייסורי המצפון שלו. עד שיום אחד בא לנשיא החברה שלו ואמר לו "תראה, אני לא יכול להמשיך ככה אני כולי אכול ייסורים מבפנים, כסף זה לא הכל, ואני לא ישן בלילה מזה וגם אשתי לא. זה כבד עלי. נולדתי יהודי ואני רוצה למות יהודי. אם אתה רוצה שאתפטר, אני אתפטר מבלי לעשות מזה עניין". הנשיא הביט עליו בתדהמה ואמר לו "שמע שמעון לא ידעתי שזה כל כך קשה לך, חשבתי שזה עניין של מה בכך להמיר דת. אתה יודע מה, תישאר אצלנו בעבודה ותהיה יהודי כרצונך. אני אטפל בשאר". חזר שמעון הביתה שמח וטוב לב, רץ לאשתו ואמר לה: "צפורה, לא תאמיני, קרה לנו נס, אנחנו חוזרים להיות יהודים, זה בסדר דיברתי עם המנהל והוא משאיר אותי בעבודה". ציפורה הביטה עליו בעיניים יורקות אש ואמרה לו "תגיד, אתה השתגעית?" שמעון, הביט עליה המום ואמר לה: "אבל חשבתי שזה מה שאת רוצה כל הזמן. כל הזמן בכית לי - מה, את לא רוצה לחזור להיות יהודיה?" הביטה בו אשתו ואמרה לו: "בטח שאני רוצה, בוודאי שאני רוצה... אבל עכשיו? שבועיים לפני פסח???"

רבי יהודה היה נותן בהם סימנים: דצ"ך עד"ש באח"ב. מדוע רבי יהודה היה נותן סימנים? כשיש מכות תמיד יש סימנים. ואית דגרסי זה לא מכות אם אין סימנים.

שאלו את פרעה איך היה המכות? והשיב: עשר!

משפחה דתיה מודרנית החליטו שהשנה הם אוכלים קטניות, ואין צורך להחמיר בזה כיון שהחשש שחמץ יהיה מעורב בו קטניות היום לא מצוי. התארח אצלם אדם חרדי, המשפחה המארכת הזהירה את האורח שזה קטניות רק שהם לא מחמירים בזה. האיש התעניין, איזה קטניות? אמרו לו: זה גריסים!

אישה חשובה מאוד בוולוז'ין שהיתה למדנית אך קמצנית מאוד ועיניה צרות באורחים. האישה הייתה מדקדקת מאוד בבן אדם למקום. פעם שלחה לרב חיים מוולוז'ין שאלה האם אישה חשובה כמוה צריכה הסבה או לא? שלח לה חזרה כתוב בגמ' בפסחים קח. אישה חשובה צריכה הסבה, אבל כנגד זה כתוב ג"כ שמרור אין צריך הסבה.
(דרשות למועדים 249)

אמא אחת ביקשה מבנה שיעזור לה בניקיונות לפסח. השיב בנה: "מה אני קרבן פסח?" אמרה לו אימו "ומה אני קרבן תמיד?"

מסופר על המגיד מדובנא שהקיפו אותו כמה משכילים ואחד מהם שאל את הרב "למה בהגדה כתוב 10 המכות ולא ב' ויתן לך" והצביע על המגיד. כולם פרצו בצחוק עז. ענה הרב "אם היה כתוב ב' ויתן לך" היה משמע לך ולא לאחרים אבל עכשו שזה כתוב בהגדה "זה לך ולך לך אף לך!!!" תוך כדי הצבעה על כל אחד ואחד מהסובבים אותו.
(דרשות למועדים 251)

בשכר נשים צדקניות שהיו באותו דור נגאלו ישראל ממצרים (סוטה יא): מסופר על רבי נפתלי מרופשיץ שאמר את הגמ' ביומא דף סו: אין חכמה לאישה אלא בפלך התרגזה אשתו ואמרה ובכל זאת בלי נשים הייתם כולכם נשארים משועבדים במצרים שהרי כתוב בסוטה יא: בזכות נשים צדקניות נגאלו ...

הסביר לה בעלה הרב את כוונת הנאמר באמת היו צריכים להיות 400 שנה והנשים התפללו ובסוף ה' הסכים לטענתם שיתענו על ידי הנשים בכפל כפליים וכך יקצר להם את זמן השעבוד ועוד הוסיף הרי ידוע מה שכתוב בהגדה בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים למה? משום שבכל בית ומשפחה ישנן נשים שממרות את חיי בעליהן ומשעבדות אותן כדי שלא יבואו הבעלים הללו בטרוניה כלפי הקב"ה צריך לראות כאילו הוא יצא ממצרים קודם הזמן ומשום זה עליו להתענות על ידי אשתו כדי להשלים זמן השעבוד.

(דרשות למועדים 242-243)

"וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָלְכוּ בִּפְשָׁה בְּתוֹךְ הָיִם וְהַיִּם לָהֶם חֲמָה מִיָּמִינָם וּמִשְׁמָאלָם" (יד כט) בזמנים קדומים שבחורי ישיבות אכלו ימים אצל בעלי בתים בעירם, אירע שבחור אחד התארח אצל בעל בית קמצן "והישיבה בוחר" הטביל חתיכת חלה בייש ואכל. הבעל הבית הקמצן עשה חשבון שחלה יבשה ללא טבילה נאכלת בשליש הכמות, פנה אל הבחור ושאל בעוקצנות: "מדוע נזקק משה רבינו לחולל נס כזה גדול של קריעת ים סוף, הרי הוא היה יכול לתת לכל אחד חתיכת חלה, והם היו טובלים את זה בים וכך היה הים מתייבש?" השיב לו הבחור מנה אחת אפיים "מה שכחת שזה היה בפסח!"

(מעדני השבת)

"4 בנים" מדוע לא 4 בנות? כיון שלא מצאו בת שלא יודעת לשאול.

- אקונומיקה מה היא אומרת? "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו".
- סקוטש מה הוא אומר? "סבוני גם סבבוני".
- נוזל ניקוי מה הוא אומר? "נקי כפיים ובר לבב".
- סמרטוט רצפה מה הוא אומר? "על זאת יתפלל...רק לשטף מים רבים".
- סבון כלים מה הוא אומר? "כל כלי יוצר עלייך לא יצלח".
- מסיר שומנים מה הוא אומר? "ואת כל הרשעים ישמיד".
- שואב אבק מה הוא אומר? "למען בית ה' אלוקינו אבק-שה טוב לך".
- כפפות גומי מה הן אומרות? "וקשרתם אותם לאות על ידכם".
- נייר כסף מה הוא אומר? "כי זה כמה נכסוף נכסף".
- עקרת בית מה היא אומרת? "ה', מה רבו צרי רבים קמים עלי".
- בעל הבית מה הוא אומר? "ברוך שלא עשני עבד".
- התינוק מה הוא אומר? "כי אבי ואמי עזבוני".

בחור ישיבה התארח אצל גביר שנתן לכולם גביע בשיעור גדול ולבחור שיעור מצומצם כשהגיעו לר' יהודה היה נותן בהם סימנים שאל את הבחור "למה צריך סימנים?" ענה לו הבחור כיון שר' יהודה התארח אצל גביר שנתן לו שיעור מצומצם וידע שאם ישפוך י' מכות לא יישאר לו שיעור לשתות לכן עשה בר"ת כדי לשפוך רק 3 טיפות.

בעיר סטאמר נהגו למנות את הנהלת ה'חברה קדישא' בשביעי של פסח, ולאחר מכן ישבו כולם לסעודה גדולה. בשנה הראשונה של הגעת האדמו"ר רבי יואליש זצ"ל לעיר. הוא ערך את שולחנו ביום זה ולפתע השתפכו פנימה חברי ה'חברה קדישא' כשהם נתונים בגילופין, ועל גבם כדי יין... הציבור גער בהם וניסה להשתיקם, אך רבי יואליש סימן בידו שיניחו להם. מיד לאחר אותו מעשה, פתח הרבי ואמר: עכשו נתיישבו לי דברי המדרש שאומר "היום ראה וינוס" מה ראה? ראה ארונו של יוסף וינוס, כי בוודאי לארונו של יוסף הצטרפו גם החברה קדישא... אז מה הפלא שאפילו הים נס מפניהם.

נחומק'ה הלץ מעיר שקלוב בדחן העיר פעם הוזקק להלוואה וניגש לגביר הקהילה לבקש הלוואה ואמר "אני מבקש שתתחשב במצבי ותיתן לי הלוואה גדולה משום שאני שקול כנגד 4 בנים". התעניין הגביר ושאל "מדוע הנך שקול כ- 4 בנים?"
 "חכם" – הרי כתוב "לא חכמים לחם".
 "רשע" – אני מרבה לקיים את הפסוק "לוה רשע ולא ישלם".
 "תם" – תם אצלי לא רק הכסף אלא גם האוכל.
 "שאינו יודע לשאול" – כי מי פתי יתן לאחד כמוני כסף אחר שמניתי את כל המעלות הנ"ל.
 (דרשות למועדים עמ' 261)

שיכור אחד אמר אם אני הייתי משה רבנו במקום לעשות 10 מכות ו4 כוסות, הייתי עושה 4 מכות ו10 כוסות.

המגיד מדובנא פגש ברחוב חבורה של משכילים כשראוהו אמרו לו: "ברוך הבא אליהו הנביא" ענה להם: "נכון אני באמת אליהו הנביא שהרי כבר אמרו חז"ל בפרשת בשלח, שאם אליהו בא לעיר הכלבים משחקים..."

הפסח

הלכה:

1. למה שבת הגדול נקראת שבת הגדול לכאורה הייתה צריכה להיקרא בלשון נקיבה שבת הגדולה? כל דבר שאין בו רוח חיים, יכול להיקרא בלשון זכר ובלשון נקיבה. (ספר אשיחה בשם הגר"ח"ק)
2. איך יתכן שני ישראלים שיש להם שותפות בחמץ, ולאחר פסח חלק של אחד מהם מותר בהנאה וחלקו של השני אסור בהנאה? אחד מהם מכר חלקו לעכו"ם לפני פסח והשני לא מכר את חלקו, וזה שמכר חלקו – חלקו מותר לאחר פסח. (משנ"ב ס' תמ"ח ס"ק ב)
3. מתי היה חיוב לאכול מצות טריות כל יום? בספר "אגרא דכלה" מובא שכל מ' שנה היו ישראל במדבר קיימו אכילת מצה על ידי אכילת המן והרי היה אסור להותיר למחר ולכן כל יום ירד להם מחדש. (הגר"ח קנייבסקי שליט"א)
4. איך יתכן שאדם יצטרך להקדים את זמן מכירת החמץ? בן א"י השוהה בחו"ל והזמן שם יותר מאוחר מהזמן בא"י יצטרך להקדים לזמן של א"י. (נטעי גבריאל פסח א' קפ"ט)
5. איך יכול להיות שאדם מכר את חמצו ועדיין יעבור איסור? שמכר לישראל חבירו. (אמרי הלכה מ' רכ"ח סימן ת"מ משנ"ב)
6. מתי מספיק ביטול בלב ללא ביעור? כשהלך מביתו ביום י"ד ונזכר שיש לו חמץ ואינו יכול לחזור. (אמרי הלכה עמ' רכ"ט)
7. כיצד יתכן שני אנשים אכלו את האפיקומן ללא הסיבה, אחד יצא ואחד לא יצא? אם קשה עליו האכילה אינו חוזר, ואם לאו חוזר. (שו"ע סימן תע"ב סעיף ט', משנ"ב תע"ז ס"ק ד')
8. *קיי"ל דשופר ולולב של עיר נדחת פסול משום דיש שיעור לכשרותם וכיון דעומדים לישרף כתותי מכתת שיעוריה. ולכאורה יקשה לר"י דחמץ בעי שריפה איך שייך לעבור על בל יראה ובל ימצא, הרי שיעורו של חמץ הוא בכזית, וכיון שצריך שריפה לר"י כתותי מכתת שיעוריה ואין בו כזית? [3 תירוצים] א. לולב יש שיעור של טפח, והרי אין כאן טפח, אבל לגבי שיעור כזית של בל יראה... אם נקבץ את כל הפירורים חשיב כזית ועובר משום בל יראה. ב. מצינו בפסחים לד. דחמץ רחמנא אחשיבה להתחייב באכילתו בכל שהוא ואולי י"ל דגם לענין שריפתו רחמנא אחשיבה אע"ג דכתותי מכתת שיעוריה. ג. בעיר הנדחת דין השריפה הוא להעביר ולכלות זכרו מן העולם ולכן חשיב כמאן דליתא ע"י דין השריפה אבל בחמץ הוא רק כדי למנוע מהאדם מלאכלו ובהכ"ל השריפה הוא רק דין חיוב על הגברא לעשות בו כן ואין על החפץ עצמו תורת דבר הכלה ובטל כלא היה. (ספר ויש לומר עמ' קעב' ע"ש עוד תירוצים)
9. *האם מותר לאכול חמץ במוצאי פסח לפני שהבדיל? [מדוע שונה הלכה זו מהלכות יוה"כ שכתוב בסימן תרכ"ד ס"ק א'] בחמץ שהוא איסור חפצא ואיסורו תלוי בימי הפסח היה צד לומר שכל עוד לא הבדיל הרי שעדיין פסח הוא וחמץ אכתי באיסורו עומד. משא"כ איסור אכילה ביוה"כ שהוא איסור גברא, בזה אפשר דאינו תלוי בשם יוה"כ אלא בעיצומו של יום וע"כ משנסתיים היום מותר לאכול אף קודם הבדלה. (ספר ויש לומר עמ' רב')
10. חייב אדם לעסוק בהלכות הפסח ויציאת מצרים... עד שתחטפנו שינה. (סימן תפ"א ב') מדוע בהגדה אומרים "וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח" הרי זהו חיוב גמור? א. עד שתחטפנו שינה הוא חיוב ואם מתאמץ למרות זאת להמשיך ולספר ה"ז משובח אך אי"ז חיוב. ב. בשו"ע הכוונה שיכול לעסוק עד שתחטפנו שינה בין בהלכות הפסח ובין בסיפור יציאת ואם בוחר לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח. (ספר ויש לומר עמ' רב' ע"ש עוד תירוצים)

11. "אלו דברים שאין להם שיעור הפאה והביכורים..." (משנה ריש פאה) מדוע לא הזכירו ג"כ את מצוות סיפור יציאת מצרים דהרי כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח? **א. משום שאלו שנמנו במשנה אין להם שיעור למטה מדאורייתא רק רבנן נתנו להם שיעור למטה ואילו סיפור יציאת מצרים יש להם שיעור למטה מדאורייתא שכל שלא אמר ג' דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו והם: פסח מצה ומרור. (משנה ראשונה על משנה א' בפאה) ב. עיקר המצוה הוא רק לספר את תמצית העניין, ו"כל המרבה לספר הרי זה משובח" אינו מעיקר המצוה אלא רק שבח למרבה לספר. (ספר ויש לומר עמ' ריד')**

12. "תנו רבנן האב חייב בבנו למול וללמדו תורה..." (קידושין כט.) מדוע לא מנתה המשנה גם חיוב של לספר לבנו סיפור יציאת מצרים מדין "והגדת לבנך" כשם שמנו את חובתו ללמדו תורה? **א. במשנה מנויות חיובי האב לעשות לבנו, אך והגדת אינו בדווקא מחיובי האב על הבן אלא מדיני פסח. ב. מה שמנוי במשנה הוא לטובת הבן, אך סיפור יציאת מצרים אינה כלפי הבן אלא מצד האב שמחויב לספר לבן אבל אינו מזכויותיו של הבן. (ספר ויש לומר עמ' ריד' ע"ש עוד תירוצים)**

13. אין מברכין ברכת המצוות על אכילת אפיקומן (סימן תע"ז א') וכתב המשנ"ב שטעם הדבר משום שאין האפיקומן בימינו אלא זכר לקרבן פסח. וקשה! שהרי על מצוות ספירת העומר לכו"ע מברכים ברכת המצוות ואף לדעת השו"ע והטור שאינו אלא זכר למקדש? **אפשר לחלק, שלגבי אפיקומן, כיון שאין מקיימים אותו עכשו כדרך שהיו מקיימים אותו במקדש, שהרי הוא זכר לקרבן פסח ואילו עתה אנו אוכלים מצה לאפיקומן, ע"כ אין מברכים עליו. משא"כ לגבי ספירת העומר הלא המצוה נעשית באותו אופן שהייתה נעשית במקדש, וע"כ אפ"ל דבזה יכול לברך אף אם אין המצוה אלא זכר למצות ספירת העומר שבזמן שהיה המקדש קיים. (ספר ויש לומר עמ' רמד')**

14. למה מנו הראשונים מצוה זו של סיפור יציאת מצרים, רק על ליל פסח, הרי כל השנה מחויב לזכור יציאת מצרים, דהרי קיי"ל כבן זומא דדורש "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייד", ימי חייד הימים, 'כל' ימי חייד לרבות הלילות, (שו"ע סי' ס"ז ובפוסקים), וא"כ הרי בכל השנה יש חיוב לזכור יציאת מצרים, ומה נשתנה לילה זו מכל הלילות שיש חיוב ביותר?

א) מה דנתחדש בליל פסח הוא, שהסיפור יהיה כאילו הוא יוצא עכשיו ממצרים, ומספר הניסים והנפלאות שעשה עמנו, וזה מה דאיתא בהגדה בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, והיינו דזה מחלקי מצות הסיפור של יציאת מצרים, לספר בהתרגשות ובהתעוררות גדולה כאילו שהוא יצא עכשיו ממצרים. (המהר"ל - גבורות ה' פרק ס"ב)

ב) בכל השנה די בהרהור, אבל בליל פסח צריך שיזכור יציאת מצרים בפה, והטעם כתב בספר החינוך כדי לעורר הלב, שהסיפור בפה, מביא לידי רגש והתפעלות יותר מן הזכירה בלב, [ולמעשה יש בזה מחלוקת באחרונים, די"א דגם בכל השנה מצות הזכירה הוא בפה, (הפרמ"ג בפתיחה להלכות קר"ש, מנ"ח ועוד).

ג) הגר"ח מבריסק היה מונה שלשה הבדלים יסודיים, בין מצות הזכירה של כל השנה, לבין מצות סיפור יציאת מצרים בליל פסח:

1. בכל השנה די בזכירה לעצמו, אבל בליל פסח צריך שהסיפור יהיה דווקא על ידי שאלה ותשובה, שאז נחקקים הדברים בליבו של השואל, כדכתיב והיה כי ישאלך בנך וגו', ואמרת לו וגו', ואפילו אם הוא לבדו, צריך לשאול לעצמו מה נשתנה, דהחיוב סיפור בלילה זו הוא דוקא ע"י שאלה ותשובה, (שו"ע תע"ג ס"ז, משנ"ב סקכ"א).

2. בכל השנה די בזכירת יצי"מ לחוד, אבל בפסח צריך 'סיפור' יציאת מצרים, והיינו לספר בפרטות כל הניסים והנפלאות, וכל השתלשלות העניינים, להתחיל בגנות ולסיים בשבח.

3. בליל פסח צריך גם לבאר טעמי המצוות, והיינו כמו שאומר בעל ההגדה, דרבן גמליאל אומר כל שלא אמר ג' דברים אלו לא יצא ידי חובתו, והיינו מצה על שום מה וכו', והיינו החיוב לא רק לספר יציאת מצרים, אלא החיוב הוא גם לספר טעמי המצוות, (מוע"ז ח"ג רנ"ג).

ד) בליל פסח ניתוסף עוד מצוה דיש על האב חיוב לספר לבניו [או לבנותיו] את כל העניין של יציאת מצרים, כפי שכתב הרמב"ם שלומדים את מצות סיפור יציאת מצרים, מהפסוק והגדת לבנך, והיינו דזה גופיה מה שנתחדש בליל הפסח, דצריך לספר לבניו את כל העניין של יציאת מצרים עיי"ש, [ועפ"ז ביאר דברי הרמב"ם דהביא למצוה זו ב' הפסוקים, זכור את היום הזה, וגם הפסוק 'והגדת לבנך', דכל אחד משלים את השני, דמהפסוק 'זכור את היום הזה' לבד, הייתי אומר דדי בזכירה בעלמא, כמו שמחויב לזכור יצי"מ בכל יום, ומהפסוק 'והגדת לבנך' לבד, הייתי אומר דרק כשיש לו בן מחויב במצוה זו, וע"ז בא ב' הפסוקים לומר דהחיוב בליל פסח הוא לספר לבניו כל העניין של יציאת מצרים, ואם אין לו בנים יספר בינו לבין עצמו, כמבואר כל זה בשו"ע ופוסקים]. (מנחת חינוך)

אגדה :

15. **איזה בד מביאים מסעודת אחשורוש בליל הסדר כדי להעיר את התינוקות? **כרפס שהוא ירק ומוזכר במגילת אסתר בתור בד, ככתוב "חור כרפס ותכלת"** (אסתר א ו)
16. איך קיימו אכילת מצה בעזרה בזמן שאכלו קרבן פסח הרי לא יכלו להיסב שהרי אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד? **לשכות הפתוחות לחוץ**. (ספר אשיחה בשם הגר"ח"ק)
17. איך אליהו הנביא מבקר בבתייהם של בני ישראל הקדושים בליל שימורים הרי עובר על תחומין ביו"ט ואם חל בשבת כיצד עושה כן? **בתורת מלאך פטור ממצות (חתם סופר)**
18. אלו דברים בהגדה קשורים לספרה 4? [5] **4 בנים, 4 קושיות, 4 כוסות, 4 אמהות. 4 לשונות גאולה.**
19. *כמה מצוות דאורייתא מקיימים בליל הסדר? [פרט מהם] **ברכת המזון, אכילת כזית מצה, והגדת לבניך.**
20. דברים שאינם לפי הסדר בליל הסדר? [3] **1) סדר הבנים אינו לפי הסדר בתורה - הבן החכם מופיע אחרון בחומש דברים. 2) הקושיות אינן לפי הסדר. 3) שלושת הדברים שחייבים להגיד - פסח מצה ומרור אינם לפי הסדר שכן במצרים היה קודם כל את המרור (העבדות) לפני קורבן הפסח והמצות.**
21. אחת ממכות מצרים. קצץ ראשי וזנבי ותקבל יצור עקשני? **צפרדע = פרד.**
22. אחת ממכות מצרים. קצץ פעמיים זנבי ותקבל ביטוי חיובי? **כנים = כן.**
23. אחת ממכות מצרים. הורד אות אחרונה ותקבל יונק מגושם? **דבר = דב.**
24. שתיים ממכות מצרים נכתבות באותן אותיות בסדר אחר? **ברד, דבר.**
25. ציין שמות של 5 סוגי מצות? **שמורה, שרויה, עשירה, עבודת יד, עבודת מכוונה.**
26. מה פירוש המילה: "אפיקומן"? **אפיקו = הוציאו מנא = כלים. או אפיקו קמן = הוציאו לפנינו.**

27. מה הטעמים לכך שמכינים בליל הסדר 3 מצות? כנגד 3 הסוגים: כהן לוי וישראל. וי"א כנגד דברי אברהם לשרה: "מהרי לוי שלוש סאים קמח סולת". (המפגש עם המלאכים קרה בפסח) וכן כנגד: קהל, עדה, ישראל.
28. כנגד מה תיקנו לשתות 4 כוסות? [4] א. 4 לשונות גאולה ב. 4 כוסות של פרעה. (בראשית מ) ג. שעבוד 4 מלכיות. ד. 4 כוסות פורענות שהקב"ה ישקה את הגויים (ירמיהו כ"ה).

לשנה הבאה בירושלים הבנויה

ספירת העומר

1. "מטמונים" = מט' ימים של אוצרות, מונים (סופרים).
2. מדוע מתו דווקא תלמידי ר"ע? ר' שמעון העמסוני היה דורש כל אתים בתורה כיון שהגיע ל"את ה' אלוקיך תירא" ולא ידע מה לרבות אמר כשם שקיבלתי שכר על הדרישה כך אקבל שכר על הפרישה, פרש ולא דרש. עד שבא ר"ע ודרש "את" לרבות תלמידי חכמים. מהיכן בא? כתוב בגמ' בחגיגה שהוא (ר"ע) אחר (אלישע בן אבויה) בן עזאי, ובן זומא נכנסו לפרדס. אחר פקר! מה ראה? הוא ראה את המלאך מטטרון יושב על כסא והרי אין ישיבה כלפי מעלה, רק ה' יושב. אז חשב שיש ב' רשויות חלילה. הגמ' מספרת שמלאך מטטרון קיבל 60 פולסי דנורא, ואת זה ראה ר"ע והבין עד כמה חשוב לכבד תלמידי חכמים, שהרי עם היה המלאך עומד לכבודו, אלישע בן אבויה לא היה פוקר. וזה הכוונה עד שבא - שבא מן הפרדס, וכיון שר"ע דרש לרבות תלמידי חכמים שיש לנהוג בהם כבוד התביעה על תלמידיו הייתה יותר גדולה שהם לא יישמו את דרשת רבם. (ספר דרשות למועדים של הרב זכאי)
3. חכמים חייבו לקרות ק"ש קודם חצות אע"ג שזמנה עד עלות השחר, כדי להרחיק את האדם מן העבירה. מדוע א"כ בספירת העומר לא תקנו שיספור רק עד חצות כמו בק"ש? [לשיטות שספירת יום אינה נחשבת ספירה] א) בגמ' בברכות דף ג: מבואר דהחשש בק"ש הוא, אדם בא מן השדה והוא עייף ואומר אוכל קמעה ואישן קמעה וכו', וזה שייך בק"ש שהיא ארוכה ויש ברכות לפנייה ולאחריה. אבל בספה"ע בקל יכול לספור טרם שכבו, ובהכ"ג לא גזרו. ב) לא גזרו חז"ל אלא במצוות תדירות דשכיח בהם טפי שישכח, אבל במצוה שאינה תדירה חביבה היא לו יותר ולא חוששים שישכח.
4. כתוב שמתו 24 אלף תלמידי ר"ע במגפה ואלו הם כל תלמידיו, א"כ מודע עושים שמחה בל"ג משום שפסקה המגפה הרי לא נשאר עוד מי למות? א) שמעתי מהרב נינסקי בשם הרב אשר וייס, שהגזרה הייתה על ר"ע ובאמת אם לא הייתה פוסקת המגפה ר"ע היה אמור להיות הבא בתור למיתה. ב) היו לו עוד תלמידים כמבואר ביבמות סב: ג) משום הילולא דרשב"י.
5. מדוע סופרים למעלה ולא למטה בספירת העומר? [דהיינו מ1 עד 49, ולא להיפך מ49 עד 1] א) משום כל יום הוא כעין הפקדה, כל יום נכס, כל יום קנין בפני עצמו. ולכן אדם סופר את הרווחים כמה יש לו ולא כמה חסר, אדם סופר למטה שיש לו מפריע בדרך למטרה. אבל ספירת העומר כל יום הוא מטרה בפני עצמה וכל יום שכבש והגיע לפסגה הוא הצלחה בפני עצמו. ב) זה בגדר של מעלין בקודש לקראת מתן תורה, ובכדי שלא יתיאשו שיאמרו כמה ימים נשאר לנו, אלא יאמרו תראו כמה כבר ספרנו. (החינוך)
6. מדוע אומרים היום יום אחד ב(ל)עומר ולא היום יום ראשון ב(ל)עומר? א) כיון שהצדוקים היה מפרשים "וספרתם לכם ממחרת השבת" שהכוונה שמתחילים את הספירה אחרי השבת הראשונה, ולכן תיקנו חז"ל בדווקא לומר "היום יום אחד" לאפוקי מדעתם הכוזבת של הצדוקים שמתחילים לספור אחרי שבת ראשונה כי באמת סופרים אחרי יו"ט הנקראת ג"כ שבת. ב) שלא שייך לומר ראשון כי ביום אחריו לא כתבו היום יום שני לעומר אלא היום שני ימים לעומר, ולכן שייך לומר אחד. (השואל ומשיב) ג) החזו"א כתב שראשון אינו מספר, ומי שספר כך לא יצא ידי חובה.
7. מדוע יום פטירת משה רבנו ז' באדר הוא יום תענית ואילו יום פטירת רשב"י ביום ל"ג בעומר הוא יום משתה ושמחה?

(א) ידוע שניצוץ נשמתו של משה רבנו היה רבי שמעון בר יוחאי, והרי כולם יודעים שמשה רבנו מעולם לא נכנס לארץ ישראל, לכן ביום פטירת משה מתאבלים (תענית) על שלא זכה להיכנס לארץ, אבל הניצוץ של משה רבנו - רשב"י נכנס לארץ. לכן ביום פטירת רשב"י אנו שמחים בכל זאת על ניצוצי נשמתו של משה רבנו שנכנס לארץ וזה גם רמז בגימטריה, ל"ג בעומר = 345, משה = 345.

(ב) ביום פטירת משה רבנו נשתכחו 300 (או 3000) הלכות על ידי אבלם על משה רבנו, ואילו בפטירת רשב"י נתגלה לנו סודות התורה הלא הוא הזוהר הקדוש ועל זה השמחה הגדולה שהתוסף תורה בעולם.

(ג) רשב"י בעצמו רצה שיעשו יום זה ליום שמחה. (ר' חיים ויטאל בשם האר"י)

(ד) ביום זה התחיל לרדת המן. (שו"ת חתם סופר)

(ה) ביום זה הסמיך ר"ע חמשה תלמידים ובניהם רשב"י. (פרי חדש, שדה חמד)

(ו) בל"ג בעומר פסקה המיתה ועל כן אין נוהגים בו תענית. (מאירי, מהרי"ל)

8. איך ר"ע לא שם לב לכך שתלמידיו לא נוהגים כבוד זה בזה? באמת היה להם מהלך בעבודת ה' בדיוק לא לנהוג כבוד זה בזה בכדי למנוע אחד מהשני את מידת הגאווה, אך באמת היה זה מהלך כוזב, כיון שלכל אחד צריך קצת כבוד - שמינית שבשמינית. (שמעתי מהרה"ג תנעמי מרא דאתרא של רכסים)

9. במקום אחר כתוב העבירה של תלמידי ר"ע היה שהיו צרי עין אחד בשני, דהיינו שבאמת המהלך הנ"ל שלא לתת כבוד בכוונה, לא היה לגמרי לשם שמיים אלא היה מעורב בכך ג"כ צרות עין. (הרב בייפוס שליט"א)

10. "ויהי בשנה השני בחודש השני בעשרים לחודש... ויסעו בני"י למסעיהם" (בהעלותך) הגאון רבי צבי הירש מזייליש זצ"ל בא לגה"ק ר' יואל מסאטמר זצ"ל לשאול האם מותר לעבור דירה בימי ספירת העומר? הרבי השיב לו שמותר. והוסיף הרבי שזהו פסוק מפורש בתורה "ויהי בשנה השנית בחודש השני בעשרים לחודש" וכשנחשב מתי זה עשרים לחודש השני נמצא שזהו כ' אייר באמצע ספירת העומר וממשיך הפסוק ואומר "ויסעו בני ישראל למסעיהם" משמע שעברו דירה בימי הספירה.

ל"ג בעומר

1. מספרים שבקלם היו עובדים כל יום על קנין אחד ממ"ח קנייני התורה, והקנין הלב' הוא "אוהב את הבריות", וממילא שהגיעו לכך, למחרת פסקה המגפה – שהרי תיקנו את העיוות. וזהו שאנחנו חוגגים בל"ג בעומר.

2. ל"ג בעומר תשע"ב לקראת שמחת ההילולא של רבי שמעון, התארגנו כל בני הבית לנסיעה מירונה. כיון שהרכב שברשותי קטן מלהכיל את כולם שלחתי שניים מבניי ברכבו של חברי הטוב שנסע אף הוא למירון. ביום הנסיעה הודיע לי חברי כי בנו הגדול החליט להצטרף ולכן יוכל לקחת עבורי רק ילד אחד! בסופו של יום צופפנו את הילד הנוסף ברכב הקטן (כחוק) וכך נסענו באי נוחות אך בהתרגשות. המשימה לנסוע בחבורה אחת הייתה לא פשוטה בהתחשב במחסומים הרבים והעומס הרב כשכל עם ישראל נוסעים אף הם, בסופו של מסע חברנו יחדיו וטיפסנו את ההר לכיוון המערה. בעודנו עולים הסברתי לילדי כי בהילולת הצדיק יכולים הם לבקש כל מה שיעלה על ליבם והצדיק פועל שה' יקבל את תפילתם. משהגענו, נעמד בני בן החמש בסמיכות למערה וכך אמר: "ה' תעשה בבקשה שלאבא יהיה אוטו גדול ונוכל כל המשפחה לנסוע ביחד מבלי להתפזר בשתי מכוניות". כך חזר על בקשתו מספר פעמים בתמימות שאין לתאר. התאפקתי מלהתערב ולהסביר לילד לאיזה בקשות התכוונתי שיבקש. למחרת ל"ג בעומר נסענו לשבות את השבת בבית חמי. ביציאת השבת ביקש חמי את מפתחות רכבי. לאחר דקות אחדות החזיר לי בטעות את המפתחות שלו. כשהעמדתי אותו על טעותו השיב: "אין זו טעות, מהיום הרכב שלי, שלכם!" עמדתי קפוא על מקום עומדי ושאלתי אותו למה כוונתו. השיב חמי: "לך תעביר את החפצים מרכבך הקטן לרכבי הגדול והמרווח שמהיום הוא שלך!" נדהמתי מכח תפילתו של ילד קטן שמבקש מנהמת ליבו. תיכף סיפרתי את סיפור התפילה התמימה של נכדו לחמי שלא ידע עד אותו הרגע מה שקדם לרצונו לתת את רכבו המרווח לי ולמשפחתי!

3. סיפורי הנפלאות אשר מספרים סביב קבר רשב"י הם אין ספור, ולכן אין פלא שבל"ג בעומר הציון של הרשב"י הומה אדם, אין כמעט מקום לזוז, עשרות אלפים מגיעים לשם, אשתי שתחיה נולדה לאחר שנים שחמותי לא יכלה ללדת, ובכל נפשה רצתה ילד נוסף, נסעה מירונה לקברו של רשב"י בהוראת רב אשר פריינד זצ"ל והתפללה שתלד, ולאחר שנה ילדה את אשתי. חמותי הייתה אז בת 46, גיל נדיר ללידה, ולאחר שנים רבות שלא התעברה. פלא פלאים! וכן מובא מקורות לרוב על כוחו של רבי שמעון בר יוחאי. (עיין בשהש"ר פ"א, זה"ק קסט: ועוד) וכמו כן רמוז בשמו: שמעון בן יוחאי = 553 = מחיה מתים = 553.

4. ערבי ניגש ליהודי והתגאה שיש להם יותר חגים מהיהודים... הערבי אמר "בוא נעשה הסכם על חג שיש לנו אתה מקבל ממני סתירה וכל חג שיש לכם אני מקבל ממך סתירה". אמר היהודי "אין בעיה, תתחיל אתה ראשון"... רמזן, חג הפסחא, חג הקרבן עוד איזה 3 חגים וגמר את הספור. "עכשו תורי" אמר היהודי. שבת, פסח, שבועות, סוכות, שמיני עצרת, 49 ימי ספירת העומר!